

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Šárka Chaloupková

**Vzdělávání seniorů v Komunitní škole při ZŠ a MŠ
Suchohrdly u Miroslavi ve Virtuální univerzitě třetího
věku s využitím nových technologií**

Vedoucí práce:

Olomouc 2012

PhDr. PaedDr. Václav Klapal Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval/a samostatně a že jsem použila jen uvedené prameny a literatury.

V Olomouci dne...

podpis

Poděkování:

Touto cestou děkuji PhDr. PaedDr. Václavu Klapalovi, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za poskytnutí času, cenných odborných rad a připomínek a zapůjčení odborné literatury.

Také děkuji všem seniorům, kteří se zúčastnili celého semestrálního kurzu a prováděného výzkumného šetření, za jejich ochotu a vstřícnost. Děkuji svoji rodině za pomoc a trpělivost.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Šárka Chaloupková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. PaedDr. Václav Klapal Ph.D.
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Vzdělávání seniorů v Komunitní škole při ZŠ a MŠ Suchohrdly u Miroslavi ve Virtuální univerzitě třetího věku s využitím nových technologií
Název v angličtině:	Using new technologies in education of seniors at a Virtual University of Third Age in the Community school at Elementary School and Kindergarten in Suchohrdly u Miroslavi.
Anotace práce:	Diplomová práce se snaží poskytnout přehled na problematiku stárnutí, stárnoucí populace a s tím spojené narůstající potřeby seniorů. Rovněž se snaží vytvořit přehled o tom, jak může Komunitní škola při ZŠ a MŠ Suchohrdly u Miroslavi o.s. napomoci při naplňování volného času seniorů a uspokojování jejich potřeb ve vzdělávání. Cílem této práce je seznámit seniory VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi s novými technologiemi jako je iPad, navrhnout a vytvořit jak by mohla vypadat elektronická učebnice pro iPad v aplikaci iBook Autor pro seniory. V praktické části se pak pokusí zjistit uživatelskou přívětivost iPadu seniory a ověřit elektronickou učebnici v praxi při dalším semestru VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi s názvem „Etika jako východisko z krize společnosti.“ Zkušenosti seniorů s iPadem budou vyhodnoceny pomocí dotazníku.
Klíčová slova:	stáří, stárnutí, změny ve stáří, motivace, potřeby seniorů, aktivita ve stáří, edukace seniorů, iPad
Anotace v angličtině:	<p>This dissertation is trying to present an overview on the problems of aging population and related growing needs of the seniors.</p> <p>Also this is to present a summary on how the Community school at Elementary School and Kindergarten in Suchohrdly can help in organizing the seniors' leisure time and addressing their needs for education.</p> <p>The goal of this work is to get the seniors of VU3V in Suchohrdly u Miroslavi interested and involved in working with new technologies, like iPad – design and author an electronic text book for iPad platform in iBook Author application, targeted on senior readers.</p> <p>In practical part, the purpose will be to gather feedback on user-friendliness of the iPad platform and verify the electronic text book in practice during the next semester of VU3V in Suchohrdly u Miroslavi, called “Ethics as the way out of the society crisis”.</p> <p>The seniors' feedback on working with iPad platform will be collected in the form of questionnaire.</p>
Klíčová slova v angličtině:	old age, aging, changes in the old age, motivation, needs of the seniors, activity in old age, education of the seniors, iPad
Přílohy vázané v práci:	Příloha 1. Dotazník, Příloha 2. Vyplněný dotazník, Příloha 3. Výkaz o studiu, Příloha 4. Ukázka z přepisu přednášky k tradičnímu způsobu výuky na VU3V, Příloha 5. Fotografie, Příloha 6. Ukázky elektronické učebnice.
Rozsah práce:	74 s. (102 s. + přílohy)
Jazyk práce:	čeština

Obsah

ÚVOD	7
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 DEMOGRAFIE	10
1.1 DEMOGRAFICKÉ PROGNÓZY	10
1.2 DEMOGRAFIE Z POHLEDU STÁRNUTÍ	13
1.3 DEMOGRAFIE Z HLEDISKA OBCE SUCHOHRDLY U MIROSLAVI.....	14
2 SPOLEČENSKÝ FENOMÉN- STÁŘÍ	16
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ STÁŘÍ A STÁRNUTÍ.....	17
2.2 SHRNUÍ.....	20
3 CHARAKTERISTICKÉ ZMĚNY V OBDOBÍ STÁRNUTÍ A STÁŘÍ	21
3.1 BIOLOGICKÉ ZMĚNY U STARŠÍCH LIDÍ	21
3.2 PSYCHICKÉ ZMĚNY U STARŠÍCH LIDÍ	22
3.3 PŘÍPRAVA NA STÁŘÍ	23
3.4 SHRNUÍ- ODCHOD DO DŮCHODU	24
4 POSTOJE SPOLEČNOSTI KE STÁŘÍ	26
4.1 MÝTY O STÁŘÍ.....	26
4.2 AGEISMUS	27
4.3 ZMÍRŇOVÁNÍ AGEISMU.....	30
4.4 SHRNUÍ.....	31
5 AKTIVITA VE STÁŘÍ	32
5.1 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ.....	32
5.2 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ V ZAHRANIČÍ	33
5.3 VZDĚLÁVÁNÍ SENIORŮ U NÁS A JEHO FORMY	33
6 MOTIVACE SENIORŮ	35
6.1 VNĚJŠÍ MOTIVACE	36
6.2 VNITŘNÍ MOTIVACE.....	37
6.3 KOMUNIKACE SE SENIORY	38
6.4 SHRNUÍ.....	38
7 KOMUNITNÍ ŠKOLA V SUCHOHRDLECH U MIROSLAVI	39
1.1 AKTIVITY KOMUNITNÍ ŠKOLY V SUCHOHRDLECH U MIROSLAVI	39
8 VIRTUÁLNÍ UNIVERZITA TŘETÍHO VĚKU V SUCHOHRDLECH U MIROSLAVI ..	41
8.1 PRVNÍ PILOTNÍ SEMESTRÁLNÍ KURZ „ASTRONOMIE“	41
8.2 DRUHÝ SEMESTRÁLNÍ KURZ „PĚSTOVÁNÍ A VYUŽITÍ JEDLÝCH A LÉČIVÝCH HUB“	42
8.3 TŘETÍ SEMESTRÁLNÍ KURZ „ÉTIKA JAKO VÝCHODISKO Z KRIZE SPOLEČNOSTI“	44
8.4 SHRNUÍ.....	45
9 VYUŽITÍ NOVÝCH TECHNOLOGIÍ VE VIRTUÁLNÍ UNIVERZITĚ TŘETÍHO VĚKU	
APPEL IPAD	46
9.1 POPIS ZAŘÍZENÍ IPAD.....	46
9.2 APPLE IPAD VE ŠKOLSTVÍ.....	47
9.3 PROGRAM NA TVORBU A PROHLÍŽENÍ ELEKTRONICKÝCH UČEBNIC	47
9.4 TVORBA ELEKTRONICKÉ INTERAKTIVNÍ UČEBNICE PRO IPAD.....	48

PRAKTICKÁ ČÁST	50
10 VÝZKUMNÁ SONDA	51
10.1 POPIS VÝZKUMNÉHO POSTUPU	51
10.2 METODY ZÍSKÁVÁNÍ DAT	51
10.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	52
10.4 CÍL VÝZKUMNÉ SONDY	52
10.5 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ, ANALÝZA OTÁZEK 1-3	53
10.6 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT Z OTÁZEK Č. 4., 5., 6., 8., 9. A 10	56
10.7 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT, PRO ZJIŠTĚNÍ HLAVNÍHO VÝZKUMNÉHO CÍLE	59
10.7.1 <i>Test dobré shody CHI kvadrát</i>	60
10.8 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU A JEHO INTERPRETACE	62
ZÁVĚR.....	64
11 SEZNAM LITERATURY.....	66
11.1 SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY	66
11.2 ZVLÁŠTNÍ TYPY MONOGRAFIÍ.....	68
11.3 ELEKTRONICKÉ ZDROJE	68
11.4 ELEKTRONICKÝ PROGRAM	69
12 SEZNAM ZKRATEK	70
13 SEZNAM TABULEK.....	71
14 SEZNAM GRAFŮ	71
15 SEZNAM OBÁZKŮ	71
16 SEZNAM PŘÍLOH	73

Úvod

„Víš, někteří na nás koukají, že jsme staří a hloupi, ale já jim na to řeknu: kamaráde, to, co vy jste, my už jsme byli...a to, co my jsme, vy teprve budete...a pak si o tom můžeme pokecat...“ seniorka studentka VU3V

Zejména dnes, v době, kdy je stále upřednostňován kult mládí a síly, je příchod stáří pro většinu z nás nemilým a neočekávaným překvapením. Málokterá generace před námi se dožívala tak vysokého věku, málokdo se dožil všech průvodních jevů, které s sebou vysoký věk přináší. Přiznejme si, že nejsme připraveni. Většinou neumíme a nevíme, jak se nejlépe, nebo jak se vůbec postarat o své seniory. Nejsme připraveni na své vlastní stáří, ale stáří patří neoddělitelně k našemu životu. Tímto obdobím náš život nekončí, jak si mnozí mladí myslí. Proto jsem si dovolila na úvod použít slova jedné aktivní seniorky - studentky Virtuální univerzity třetího věku (dále ve zkratce VU3V), protože každé setkání seniorů je plné nových poznatků, zkušeností, celoživotní moudrosti a bylo jistou motivací pro vznik této diplomové práce, která se právě zabývá problematikou vzdělávání a aktivního stárnutí v místní komunitní škole a založení VU3V.

Teoretická část diplomové práce se snaží poskytnout ucelený obraz o stáří a stárnutí, vymezení pojmů s tím souvisejících. V jedné kapitole se zabývá i motivací seniorů. Další kapitoly jsou věnovány volnočasovým aktivitám v Komunitní škole v Suchohrdlech u Miroslavi - ať už se jedná o kroužky, jednorázové kurzy, nebo o založení Virtuální univerzity třetího věku. Po absolvování prvních semestrálních kurzů stále někteří senioři nemohou překonat strach z počítače, chtějí pracovat „pod dohledem“. Někteří nedokáží ovládat počítačovou myš kvůli onemocnění kloubů - osteoartroze. Ale pokrok jde stále dopředu, a proto se další kapitola věnuje novým technologiím jako je iPad od společnosti APPEL s jednoduchým až intuitivním ovládním, které bude snad pro seniory snáze ovladatelným. Posléze se teoretická část zabývá vytvořením elektronické interaktivní učebnice v programu iBook Autor pro třetí semestr VU3V s názvem „Etika jako východisko z krize společnosti“- garantem tohoto kurzu je Centrum dalšího vzdělávání Technické univerzity v Liberci, přednášející PhDr. Jan Šolc.

Empirická část diplomové práce je věnována ověření interaktivní učebnice v praxi, kdy skupina seniorů studujících VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi bude rozdělena na části a sice na skupinu studující pomocí iPadu a skupinu studující klasickým způsobem. Po ukončení semestrálního kurzu je další úsek empirické části věnován realizaci kvantitativního výzkumu, kde ke sběru dat je využita metoda anonymního dotazníku. Další kapitoly se zabývají zpracováním a vyhodnocením získaných dat, včetně interpretace.

Cílem diplomové práce je seznámit seniory- studenty VU3V - s novými technologiemi, konkrétně s iPadem od firmy Appel, pokusit se navrhnout, jak by mohla vypadat elektronická učebnice pro seniory s využitím právě těchto technologií a ověřit ji v praxi. Z toho nám vyplývá **hlavní cíl** této diplomové práce, a tím je zjistit, jestli bude pro seniory uživatelsky přívětivější práce a studium na iPadu nebo práce s počítačem a zda je bude práce s elektronickou interaktivní učebnicí více motivovat k dalšímu samostudiu. **Dílčím cílem** této diplomové práce bude zvýšení počtu studentů - seniorů v VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi. Dále by mohla práce posloužit jako návod ostatním Komunitním školám na zkvalitnění života seniorů v jejich místní komunitě. V neposlední řadě může tato práce poskytnout prvotní impuls pro Českou zemědělskou univerzitu Pražskou, Provozně ekonomickou fakultu, která je garantem výuky Virtuálních univerzit třetího věku v regionech na využití iPadů při výuce seniorů.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Demografie

Demografie pochází ze složení dvou řeckých slov, znamenajících doslova „popis obyvatelstva“ (demos- lid, obyvatelstvo, grafein- popisovat).¹ Základními tématy demografie tedy jsou změny počtu obyvatel a populační přírůstek. Demografie zkoumá reprodukci lidských populací, jinak **demografickou reprodukci**, čili obnovu lidských populací rozením a vymíráním.²

1.1 Demografické prognózy

Populační projekce a prognózy jsou tzv. předpovědi budoucího celkového počtu obyvatel, kde jsou většinou zahrnuty pohlavní i věkové struktury dané populace. Demografická projekce je definována jako souhrn výpočtů, kterými odhadujeme další vývoj populace. Projekce jsou určitým modelem ukazujícím například, jak by mohl probíhat budoucí populační vývoj za předpokladu daných úrovní plodnosti, úmrtnosti a migrace, nebo naopak při uvažování různých kombinací jejich změn. Takové projekce se někdy označují jako projekce varovné. Populační projekce se snaží poskytnout pokud možno nejspolehlivější predikci budoucího demografického vývoje, označujeme je za populační prognózy. Prognózy bývají vědecké kalkulace, které jsou v době svého vzniku bezvýhradné.

Český statistický úřad (dále ve zkr. ČSÚ) vypracovává oficiální projekce obyvatelstva ČR v pravidelných intervalech, poslední vydal na období 2003- 2050, prognózy vydává *Katedra demografie a geodemografie Přírodovědecké fakulty Karlovy univerzity v Praze*, a ta poslední prognózu zpracovala na období 2003-2065 podle posledního sčítání lidu v roce 2001.³

V České republice se potvrzují hlavní výsledky prognózy změn věkové struktury a stárnutí obyvatelstva a to tak, že v nadcházejících letech bude základním rysem vývoje obyvatelstva jeho další **stárnutí**. Podle očekávání odpovídajících střední

¹ KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A. *Demografie (nejen) pro demografy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. s. 9

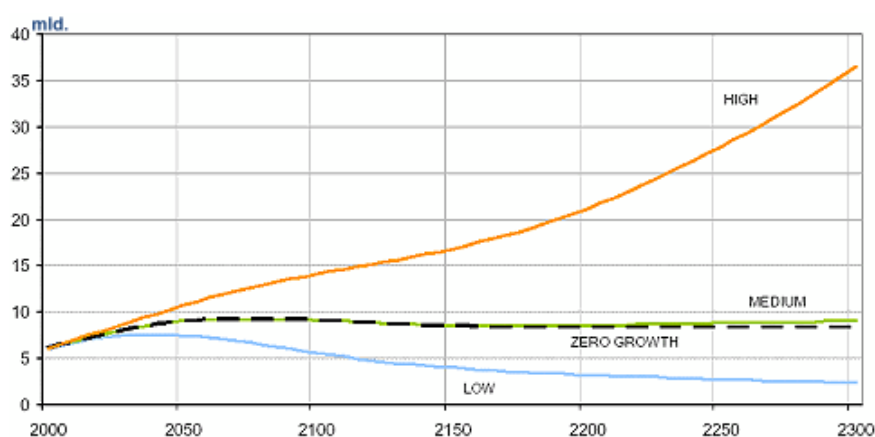
² Volně popsáno: Demografie [online]. 2004-2009 [cit. 2012-04-21] Dostupné z: WWW:<http://www.demografie.info/?cz_odemografii>.

³ Volně popsáno: Demografie [online]. 2004-2009 [cit. 2012-04-21] Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_odemografii

variantě prognózy by se průměrný věk naší populace měl postupně zvýšit z 39,1 roku v roce 2002 na **41,1** roku v roce 2010 a následně až na 47,7 roku v roce **2065**. Nejvýraznějšími změnami projdou nejstarší věkové skupiny. Počet obyvatel ve věku 75 a více let bude v horizontu prognózy více než trojnásobný a nejstarších seniorů by mělo být dokonce osmkrát více než v roce 2002.⁴

Ve světě vydává dlouhodobé populační projekce Populační divize OSN.

*Poslední světová projekce byla publikována v prosinci 2003 s horizontem do roku 2300. Přesnost prognózy v průměru klesá s narůstajícím časovým horizontem od vzniku prognózy, neboť rostoucí časová vzdálenost směrem do budoucnosti poskytuje větší prostor pro vznik nepředvídaných událostí a faktorů, jež odchýlí populační růst od predikovaného trendu.*⁵

Graf 1: Světová populace v závislosti na světových událostech 2000- 2300 (v miliardách), z datové základny ČSÚ⁶

Jak uvádí Mühlpachr, je populační růst jedním z globálních problémů lidstva. Dále píše, že v roce 1850 žila na Zemi asi 1 miliarda obyvatel, v roce 1930 už 2 miliardy, v současnosti 5,7 miliard obyvatel a prognózy pro rok 2025 hovoří až o 8 miliardách. Tento vysoký nárůst ovšem zajistí převážně rozvojové státy, zatímco ve vyspělých zemích se počet obyvatel téměř nezmění.⁷

⁴ BURCIN, B., KUČERA, T. *Nová kmenová prognóza populačního vývoje České republiky (2003-2065)*. Demografie 2004. str. 100-111. [online]. Dostupné z: WWW:<http://www.demografie.info/?cz_pr_ognozyprognozacr>.

⁵ Demografie, [online]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_prognozy=

⁶ Demografie, [online]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_odemografii

⁷ Volně popsáno: MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 30

V rozvojových státech je očekáváno přibývání seniorů, pro které zatím nejsou zavedeny adekvátní služby. Jak zdravotnické, tak i sociální. Avšak již dnes tvoří lidé starší 65 let více než 14% obyvatel. V některých z těchto států (jako je například Švédsko, Norsko, Velká Británie, Německo) tvoří obyvatelstvo ve věku 75 let a více 7%. Kolem roku 2050 by měli např. v Německu či Japonsku překročit hranici 30% populace seniori starší 65 let.

Česká republika zaostává za evropskými trendy. Hlavní příčinou je vysoká mortalita (kardiovaskulární, cerebrovaskulární choroby, ateroskleróza, jímž hlavními faktory je nevhodná strava, nedostatek relaxace, nedostatek tělesného pohybu, nikotinismus, obezita aj.) V ČR je mimořádná úmrtnost mužů ve středním a vyšším věku.⁸

Jak konstatuje Rabušic, existují dnes v zásadě tři skupiny prognostických představ o pravděpodobném vývoji střední délky života v příštích desetiletích. Tyto představy se navíc kombinují se závažnými úvahami o zdravotní a funkční kvalitě tohoto prodlouženého života.

Zjednodušeně lze shrnout:

- **Tradicionalisté** (např. J Fries) zdůrazňují *rektangulaci křivky přežívání v souvislosti s dominantním podílem poklesu mortality v mladém a středním věku na prodlužování střední délky života. Tu považují za významně biologicky (geneticky) determinovaný ukazatel (gerontologická teorie), jehož hodnota pravděpodobně nepřesáhne 85 let. Optimisté mezi nimi soudí, že s prodlužováním střední délky života dojde současně ke kompresi nemocnosti, tedy ke zlepšení zdravotního a funkčního stavu, k posunutí vzestupu poruch soběstačnosti do vyššího věku, a to o více než činí přírůstek očekávané doby dožití, takže dojde ke zkrácování chorobné, nezdatné, závislé fáze života (problematicky někdy nazývané 4. věk). Z těchto představ vychází koncept úspěšného stárnutí).*
- **Empirikové** (např. Manton, Vaupel) předpokládají, že úmrtnost je dána především chorobami, její pokles může ještě dlouho pokračovat v intencích dosavadního empirického poklesu o 2% ročně (epidemiologická teorie), což by vedlo k prodloužení očekávané doby dožití do věku kolem 100 let. Nemocnost

⁸ Demografie, [online]. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_odemografii

se buď bez zkrácení chorobného, závislého života posune do vyššího věku, nebo dojde k jejímu prodloužení, k expanzi nemocnosti se všemi ekonomickými i etickými problémy souvisejícími s nízkou kvalitou života a dystanzií (bolestným samoučelným zadržováním smrti).

- *Vizionáři především v 70. letech formulovali své vize (Science fiction) života do věku kolem 150 či ještě více let.⁹*

1.2 Demografie z pohledu stárnutí

Celosvětovým problémem se v současnosti stává demografické stárnutí celé společnosti. Dle dlouhodobých prognóz budoucího vývoje bude podíl starších osob v populaci narůstat. V západních společnostech se hovoří o starých lidech jako o sociálním problému, především v souvislosti s růstem nákladů na osobní zabezpečení, zdravotní péči a samozřejmě s důchodovým systémem. Pojem stárnutí je třeba rozlišovat na úrovni jak populace, tak jednotlivce. U jednotlivce je stárnutím biologický proces, stárnutí lidského organismu je permanentní nezvratný proces. Stárnutí v demografickém smyslu se naopak týká celé populace a oproti jednotlivci populace omládnout může zvýšením podílu mladých věkových skupin. Demografické stárnutí může být vyvoláno dvěma faktory, a to buď zrychlením růstu počtu osob ve starším věku (snížení úmrtnosti, v důsledku lepší zdravotní péče dožívání se vyššího věku), anebo zpomalením růstu mladších věkových skupin (pokles plodnosti, porodnosti). Obvykle oba tyto typy probíhají současně.

Očekávaný vývoj věkového složení v ČR dle Českého statistického úřadu.

Věková struktura obyvatel k danému okamžiku je výsledkem vývoje porodnosti, úmrtnosti a migrace v uplynulých přibližně sta letech. Současné rozdíly ve věkovém složení jednotlivých krajů vyplývají především z poválečných migrací a pozdějších, především pracovních migrací. Platí, že populace migrantů mají příznivější věkovou strukturu, stěhují se většinou mladší. Tím se regiony s nejmladším věkovým složením staly severozápadní Čechy a severní Morava. Naopak jednoznačně nejstarší obyvatelstvo mělo na počátku tisíciletí hlavní město Praha. Na základě odhadovaného

⁹ RABUŠIC, L. *Česká společnost stárne*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. s. 118

vývoje porodnosti a úmrtnosti by měla tato situace v základních rysech zůstat zachována i po dalších padesát let.

Nejvyšší podíl nejstarších obyvatel související zejména s nejlepšími úmrtnostními poměry by měl být trvale charakteristický pro Prahu. Nicméně spolu s předpokladem dosažení poměrně vysoké úrovně plodnosti v polovině století to však nebude znamenat, že hlavní město bude mít nejvyšší hodnotu tzv. indexu stáří (osoby ve věku 65+ na 100 osob ve věku 0-14 let). Nejnižší podíl obyvatel starších 65 let by měl zůstat v krajích západních a severních Čech (Ústecký, Karlovarský, Liberecký). Územní rozdíly ve věkovém složení, které jsou v současnosti stále poměrně výrazné, by se měly ale postupně zmenšovat. V Jihomoravském kraji očekávaná procentní struktura obyvatelstva podle hlavních věkových skupin a index stáří 2002 a 2050:¹⁰

Jihomoravský kraj	Věkové kategorie						Index stáří	
	0- 14		15- 64		65- +			
Věkové rozhraní								
Rok	2002	2050	2002	2050	2002	2050	2002	2050
V procentech	15,4%	12,2%	70,5%	56,3%	13,9%	31,3%	94	277

Tabulka 1: Očekávaná % struktura obyvatelstva podle hlavních věkových skupin a index stáří v Jihomoravském kraji 2002-2050 (údaje Českého statistického úřadu z r. 2009)

Budoucí celkový počet obyvatel a věkové složení v jednotlivých krajích bude do větší či menší míry ovlivněno vývojem vnitřní i zahraniční migrace. Projekce tak ukazuje, že bez přírůstků stěhováním bude úbytek obyvatel v některých regionech hluboký a povede k ještě výraznějšímu zhoršení věkové struktury.¹¹

1.3 Demografie z hlediska obce Suchohrdly u Miroslavi

Obec Suchohrdly u Miroslavi¹² s celkovým počtem obyvatel 475 od 0-100 let. Z tabulky č. 2 je patrné, že složení obce z pohledu pohlaví je téměř vyrovnané. Muži

¹⁰ ČSÚ, [online]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001ED542/\\$File/4025rrb.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001ED542/$File/4025rrb.pdf)

¹¹ ČSÚ, [online]. Dostupné z:

[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001ED542/\\$File/4025rrb.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001ED542/$File/4025rrb.pdf)

¹² Údaje zjištěné na Obecním úřadě Suchohrdly u Miroslavi

jsou v obci zastoupeni 52% z celkového počtu obyvatel a ženy 48%, ale průměrný věk je u žen o pět let vyšší než u mužů. Průměrný věk obyvatel v Suchohrdlech je 38, 09 let

Věkové složení obce ke dni 1. 2. 2012			
Věk	Muži	Ženy	Celkem
0- 100	247	228	475
V procentech	52 %	48 %	100%
Průměrný věk	35, 64	40, 75	38, 09

Tabulka 2: Věkové složení obce ke dni 1. 2. 2012 (údaje zjištěné na Obecním úřadě Suchohrdly u Miroslavi)

V obci je z celkového počtu obyvatel asi 31% obyvatel ve věku nad 50 let, což je téměř jedna třetina obyvatel obce. Celkem je to 146 obyvatel, z toho je 70 mužů a 76 žen. Čili ve věku nad 50 let (tak jako na jiných místech v republice) se procenta otočila ve prospěch žen, tedy 52% žen a 48% mužů. Nejvíce je zastoupena skupina obyvatel ve věku 50-59 let a to 43,2% z obyvatel nad padesát let, přičemž z celkového počtu obyvatel je to 13,3%, dále skupina od 60- 69 let je zastoupena 27,4% obyvatel z počtu 50+ a z celkového počtu obyvatel to dělá 8,4%, viz. Tabulka 3: Obyvatelé nad 50 let ke dni 1. 2. 2012 (údaje zjištěné na Obecním úřadě Suchohrdly u Miroslavi)

Občané nad 50 let ke dni 1. 2. 2012							
Věk od- do	50-59	60- 69	70- 79	80- 89	90+	Celkem	V %
Muži	34	21	10	4	1	70	48%
Ženy	29	19	13	15	0	76	52%
Celkem	63	40	23	19	1	146	100%
V % z obyv. 50+	43,2%	27,4%	15,8%	13%	0,7%	100%	
V % z celk. počtu obyvatel	13,3%	8,4%	4,8%	4%	0,21%	31%	V % z celk. počtu obyvatel

Tabulka 3: Obyvatelé nad 50 let ke dni 1. 2. 2012 (údaje zjištěné na Obecním úřadě Suchohrdly u Miroslavi)

2 Společenský fenomén- stáří

„Stupeň úcty ke stáří udává stupeň ušlechtilosti a pravé ceny u všech národů a kultur.“

Ladislav Klíma

Dramatický demografický vývoj vrcholící v hospodářsky vyspělých státech na přelomu 20. a 21. století relativním i absolutním stárnutím populací učinil ze stáří dlouhou realitu, která významně ovlivňuje kvalitu a vyznění života každého jedince i rozvoj společnosti. Stáří se svou problematikou překročilo rámec osobní a rodinné události a stalo se závažnou společenskou výzvou.¹³

Další známé rčení praví, že úroveň společnosti se pozná podle toho, jak se umí postarat o své slabé (tedy i staré) občany. Dnešní společnost se dívá na stáří a vůbec na seniory spíše negativně - jako na přítěž společnosti. Nemalou vinu na tom nese fakt, jak jsou senioři prezentováni v médiích. Mühlpachr dále uvádí, že společenský přístup ke stáří má dva aspekty. Jedním z nich jsou potřeby a zájmy stále se zvyšujícího počtu seniorů, jako jsou třeba otázky smysluplnosti, seberealizace a zabezpečení kvality jejich života, druhým aspektem jsou sociálně ekonomické důsledky stárnutí populace včetně ovlivnění hospodářského rozvoje a sociálního smíru.¹⁴

Kalvach uvádí, že k mezinárodním prioritám patří:

- *Důsledná integrace seniorů do společnosti, prevence a segregace*
- *Mezigenerační tolerance s vyloučením ageismu, věkové diskriminace*
- *Důraz na kvalitu života ve stáří*
- *Maximální účelnost všech forem péče, služeb a čerpání nákladů včetně restrukturalizace a geriatrické modifikace služeb historicky vzniklých v mladé společnosti*

¹³ MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 16

¹⁴ Volně popsáno: MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. tamtéž

- *Pomoc rozvojovým zemím ve zvládnání očekávaného rychlého přibývání seniorů, kteří dosud tvoří jen kolem 3% místní populace.*¹⁵

2.1 Vymezení pojmů stáří a stárnutí

Stáří je obecným označením přirozeného průběhu života, označením pozdního období ontogeneze. Je důsledkem a projevem geneticky podmíněných involučních procesů, které jsou modifikovány i dalšími faktory, a to především životním způsobem, životními podmínkami, zdravotním stavem a také sociálně ekonomickými a psychickými faktory. Stáří je také spojeno s celou řadou významných změn jako jsou například sociální změny - osamostatnění dětí, změny sociálních rolí - z rodičů se stávají prarodiče, či problematika odchodu do důchodu tzv. penzionování- více volného času a s tím spojená seberealizace. Všechny tyto změny se vzájemně prolínají.

Jak se uvádí v odborné literatuře, stáří dělíme na biologické, sociální a kalendářní (chronologické).

Biologické stáří

Je hypotetické označení určité míry involučních změn daného člověka. Například změny adaptačních a regulačních mechanismů, atrofie, pokles funkčních zdatností, výkonnosti, jež jsou obvykle propojeny s těmi chorobami, které se vyskytují s vysokou frekvencí převážně ve vyšším věku.

Sociální stáří

Je období vymezené kombinací několika sociálních změn. Ať už se jedná o penzionování, nebo-li dosažení věku, v němž vzniká nárok na odchod do důchodu, či změnou rolí, životního způsobu a ekonomického zajištění. Stáří je v tomto smyslu chápáno jako sociální událost.

Lze hovořit o sociální periodizaci života, která člení lidský život do 4 velkých období:

¹⁵ KALVACH a kol. *Úvod do gerontologie a geriatrie*. Praha: Karolinum, 1997. s. 10

- a) **První věk** - je označován také jako **předproduktivní** - období dětství a mládí. Je charakterizován vývojem, vzděláváním, růstem, získáváním zkušeností, znalostí a profesní přípravou.
- b) **Druhý věk** - je označován jako **produktivní** - období dospělosti. Je charakterizován např. založením rodiny (biologická produktivita), dále pak sociální a pracovní produktivitou.
- c) **Třetí věk** - je označován jako **postproduktivní**. Je vnímán nejen jako období poklesu zdatnosti a potřeby odpočinku, ale i jako fáze za zenitem a bez produktivní činnosti. Toto pojetí je však nebezpečné v podceňování, minimalizaci potřeb a ageismu. Příliš akcentuje pracovní a kolektivně výrobní roli jedince. Dále potlačuje hledisko osobnostního rozvoje jako celoživotního procesu (trvajících až do smrti).
- d) **Čtvrtý věk** - někdy bývá označován jako **fáze závislosti**. Ovšem toto označení je nevhodné, protože odporuje konceptu úspěšného stárnutí a představě, že stáří zůstává až do nejpokročilejšího věku samostatné.

Kalendářní (chronologické) stáří

Je vymezeno dosažením určitého arbitrárně stanoveného věku. Uplatňuje se také demografické hledisko: čím více seniorů je ve společnosti (čím je starší populace), tím vyšší je hranice stáří. Výhodou kalendářního vymezení stáří je jednoznačnost a jednoduchost. Na druhou stranu se jeví problematiku vymezení počátku stáří a obdobně problematická je i jeho periodizace. Vždy jde jen o rámcové a schematické naznačení věkových gradientů, kterým se mohou konkrétní jedinci významně vymykat. Význam periodizace tkví v orientačním odhadu rizik, potřeb a nároků vůči společnosti u osob určitého věku.¹⁶

V české literatuře dle Příhody, kterého cituje i Mühlpachr, jsou uvedena i alternativní označení jednotlivých období a to:

- **15- 29** **postpubescence a mecítma,**

¹⁶ Volně popsáno: MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 18-20

- 30- 44 *adultium*,
- 45- 59 *intervium*, střední věk,
- 60- 74 *senescence*, počínající, časné stáří,
- 75- 89 kmetství, *senium*, vlastní stáří,
- 90 a více *patriarchium*, dlouhověkost.¹⁷

Dlouhověkost je označení pokročilého věku. Někdy nad 85 let, je to velmi individuální. Dlouhověcí tvoří jen nepatrný zlomek populace, jejich počet však neustále stoupá. Zvyšuje se životní úroveň, snižují se nároky životního prostředí na tělesnou zdatnost. Dalším velmi důležitým faktorem je medicínský pokrok.

Jak píše Mühlpachr - v současné době se stále častěji uplatňuje následující členění senoirů:

- 65- 74- *mladí senioři* (dominuje problematika volného času a s tím spojeného penzionování, potřeba aktivit a seberealizace),
- 75- 84- *staří senioři* (problematika adaptace, atypický průběh chorob, změna funkční zdatnosti, osamělost),
- 85 a více- *velmi staří senioři* (sledování soběstačnosti a zabezpečení).¹⁸

Stárnutí neboli gerontogeneze **je celoživotní a individuální proces**, který probíhá se značnou interindividuální variabilitou - každý člověk stárne do určité míry svým tempem. Toto tempo je dané nejen různou genetickou výbavou, ale i různými životními podmínkami, interakcemi s prostředím, je dané odlišným zdravotním stavem člověka i životním stylem. Lze konstatovat, že stárnutí je proces **disociovaný, dezintegrovaný a asynchronní** - i jednotlivé systémy a funkce organismu stárnou nerovnoměrně.¹⁹

V odborné literatuře jsou uvedeny další dva typy stárnutí:

¹⁷ Volně popsáno: PŘÍHODA, V. *Ontogeneze lidské psychiky*. Praha: SPN, 1974. s. 62

¹⁸ Volně popsáno: MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 21

¹⁹ Volně popsáno: MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 21

- stárnutí *fyziologické*- tvoří normální součást lidského života a probíhá přirozeně od oplození vajíčka po zánik jedince úmrtím, s involucí řady orgánů a jejich funkcí, čili jde o zákonitou epochu ontogeneze a stárnutí;
- *patologické*- to se může projevovat několika různými způsoby: např. předčasným stárnutím či nepoměrem mezi kalendářním a funkčním věkem, kdy kalendářní věk je nižší než věk funkční, s rozvojem nemocí, které jsou vázány na zvyšující se věk a jejichž výskyt je rovněž čtenější ve vyšším věku. Je třeba odlišovat změny související pouze s věkem a změny, které jsou již chorobné. Přičemž patologické stárnutí se může projevovat i sníženou soběstačností.²⁰

2.2 Shrnutí

„Nemáme se starat, abychom žili dlouho, ale abychom žili plně.“

„Non ut diu vivamus curandum est, sed ut satis.“

Seneca

Každé vývojové období nám dává určité možnosti a zároveň nás v některých věcech či činnostech omezuje, tohle platí o to víc v období stárnutí a stáří. Ne vždy si to však uvědomujeme a proto je stáří všeobecně chápáno spíše negativně. Většina dospívající generace má názor, že po čtyřicítce život skončil, a to především z pohledu ztrát možností a radostí ze života, optimismu a naděje. Pro mnoho lidí, je však stáří jedním z nejkrásnějších období života, kde mají volný prostor k uskutečnění všeho (např. studium, koníčky, dobrovolnictví), co zatím z různých důvodů (jako jsou děti, práce) nestihli. Člověk se musí naučit stárnout a využít šanci každého dne. Stáří a stárnutí je záležitostí, která se týká každého z nás.

²⁰ Volně popsáno: MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových zařízeních*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 14- 15

3 Charakteristické změny v období stárnutí a stáří

S narůstajícím věkem přichází řada změn. Každý jedinec je unikátní, působí na něho různé faktory a každý má jinou genetickou výbavu, proto je velmi obtížné určit model změn u staršího člověka. Stárnutí postupuje u každého jedince rozdílně a u každého může nastoupit v rozdílném kalendářním věku. Tyto změny se odehrávají v rovině sociální, tělesné i duševní a všechny se různě prolínají. Reakce na změny jsou ovlivněny osobností seniora. Podle Venglářové jsou základními změnami:

***Sociální změny-** odchod do penze, změny životního stylu, stěhování, ztráta blízkých, osamělost, finanční obtíže;*

***Psychické změny-** zhoršení paměti, obtížnější osvojování nového, nedůvěřivost, snížená sebedůvěra, sugestibilita, emoční labilita, změny vnímání, zhoršení úsudku;*

***Tělesné změny-** změny vzhledu, úbytek svalové hmoty, změny termoregulace, změny činnosti smyslů, degenerativní změny, změny trávicího systému, změny vylučování, změny sexuální aktivity.²¹*

V následujících podkapitolách zmíníme některé involuční změny.

3.1 Biologické změny u starších lidí

Stav organismu ve stáří jak zdravotní, tak funkční je ovlivňován několika faktory. Vedle zákonité biologické involuce jsou to životní podmínky a aktivní či pasivní způsob života, vlastní subjektivní hodnocení a prožívání a hlavně chorobné procesy ovlivňující stáří. Podle Kalvacha můžeme definovat sedm hlavních chorobných poruch funkčního stavu seniorů:

1. **Ateroskleróza** - ischemická choroba srdeční;
- postižení mozkových tepen;
- postižení tepen dolních končetin;
- Příčina- poruchy metabolismu tuků, cukrů, kouření, obezita, nedostatek tělesného pohybu.

²¹ Volně popsáno: VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory*. Praha: Grada Publishing a.s., 2007. s. 11-12

2. **Obstrukční choroba bronchopulmonální** (rozedma plic);
 - Příčina- chronický zánět průdušek, důsledek kouření.
3. **Osteoartróza** - degenerativní postižení kloubní chrupavky;
 - Příčina- vrozená dispozice, přetěžování, poranění kloubů.
4. **Osteoporóza** - řídnutí kostí- rizika zlomenin;
5. **Alzheimerova nemoc;**
6. **Poruchy zraku;**
7. **Poruchy sluchu.**²²

3.2 Psychické změny u starších lidí

„K poznání o sobě se člověk musí dopracovat úsilím, poznatky a věkem.“

Immanuel Kant (Kritika soudnosti)

Nejobecnějším projevem stárnutí je **zpomalení psychické činnosti**, starší člověk má pomalejší reakce, hůře se rozhoduje hlavně v časově omezených úkolech. Štilec píše, že: *„Nedostatky ve smyslovém vnímání mohou vyvolávat **emoční problémy**, hlavně deprese, ale i úzkost a výbušnost staršího člověka.“* Jako další negativní změny jsou věkové **změny v oblasti učení a paměti a změny v pohybových schopnostech**, kde se jedná především o úbytek síly, pružnosti svalů, zhoršení periferního vnímání zajišťované motorickými centry. **Pozitivními změnami v období stáří je pak zmoudření, zklidnění, zvýšení trpělivosti a přesnosti, zvýšení zodpovědnosti, obezřetnosti a empatie.**²³

²² Volně popsáno: KALVACH, Z. a kol. *Úvod do gerontologie a geriatrie*. Praha: Karolinum, 1997. s. 53

²³ Volně popsáno: ŠTILEC, M. *Program aktivního stylu života pro seniory*. Praha: Portál s. r. o. , 2004. s. 15- 16

3.3 Příprava na stáří

Přípravou na stáří se zabývá obor Gerontogogika, která je zaměřena na výchovu a vzdělávání ke stáří a ve stáří. Příprava na stáří by měla být celoživotní záležitostí. Odbornou literaturou je příprava na stáří rozdělena do tří fází, z nichž každá má svá specifika. První fází je **dlouhodobá příprava** na stáří, ta by měla prolínat celým životem, například výchova k zdravému způsobu života, celoživotnímu vzdělávání, pěstování koníčků a hlavně od dětství výchova k úctě ke stáří. Druhou fází je **střednědobá příprava** na stáří, tato fáze by se měla ztotožňovat s fází dlouhodobou, ale v daleko intenzivnější míře a měla by začít již kolem 40. roku života. Poslední třetí fází je **krátkodobá příprava** na stáří, ta by měla nastat 3- 5 let před předpokládaným odchodem do penze - zde by se měl člověk zaměřit na ekonomické a legislativní zajištění, bydlení a najít si tzv. „**druhý životní program.**“²⁴

Pacovský a Heřmanová uvádí tři funkce výchovy a vzdělávání ke stáří:

- **funkce preventivní** - raná výchova a vzdělávání ke stáří - s potřebným předstihem je třeba provést taková výchovná a vzdělávací opatření, která by se v různě vzdálené době projevila pozitivními formativními účinky;
- **funkce anticipační** - získané znalosti, dovednosti a názory na obecné způsoby chování a jejich osvojení usnadní proces stárnutí a přípravu na své stáří;
- **funkce posilovací** - posilování zájmů, schopností a potřeb jedinců na pozdější rozvíjení a výchova k aktivnímu stáří.²⁵

Přípravou na stáří se v České republice zabývá dokument **Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012**, na kterém se vláda usnesla dne 9. ledna 2008. Na internetových stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí se můžeme dočíst, že: „*Jednou z hlavních priorit tohoto materiálu, který připravilo Ministerstvo práce a sociálních věcí, je udržet a zvýšit zaměstnanost starších pracovníků.*“

²⁴ Volně popsáno: PACOVSKÝ, V. *O stárnutí a stáří*. Praha: Avicenum, 1990. s. 55-57

²⁵ Volně popsáno: PACOVSKÝ, V., HEŘMANOVÁ, H. *Gerontologie*. Praha: Avicenum, 1981. s. 290

Cílem strategie je také zajistit seniorům, kteří budou v roce 2050 tvořit třetinu společnosti, kvalitní a aktivní život. "Chceme dostat do širšího povědomí, že populace stárne. Lidé musí se stářím počítat z hlediska svého zabezpečení," uvedl ministr práce a sociálních věcí Petr Nečas.

Návrh programu se zabývá podporou zaměstnanosti seniorů, celoživotního vzdělávání, dostupnosti zdravotní péče a zajištění kvalitní sociální péče. Program stanovuje konkrétní úkoly a termíny pro resorty a instituce.

Například přechod mezi pracovní aktivitou a důchodem by měl být flexibilnější než dosud. Zaměstnavatelé by pro seniory měli vytvářet kvalitní pracovní místa a nabídnout jim dobré pracovní podmínky.

Pro dané období 2008 – 2012 formuluje Národní program priority a závazné úkoly v oblastech, jež mají zásadní vliv na kvalitu života starších osob. Jsou jimi zejména:

- udržení a zvýšení zaměstnanosti starších pracovníků, zvyšování jejich pracovní mobility a zabránění jejich vyčleňování z trhu práce,*
- podpora a ochrana rovných práv a příležitostí a vyloučení diskriminace z důvodu věku,*
- zajištění odpovídající, dostupné a potřebné péče a služeb pro seniory (sociální služby, zdravotní péče, bydlení aj.),*
- podpora a rozšiřování celoživotního vzdělávání a podpora příležitostí k individuálnímu rozvoji a posílení nezávislosti,*
- zajištění sociálního začlenění starších osob a seniorů.²⁶*

3.4 Shrnutí- odchod do důchodu

„Člověk má vědět, co bude dělat, až nebude moci dělat to, co dělá dosud.“

Nail Ferguson

Ukončením aktivní pracovní činnosti a odchodem do penze je určitou změnou sociální role a získáním statutu „penzista, důchodce.“ I proto to může být pro některé

²⁶ Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.mpsv.cz/cs/4979>>.

seniory velmi složité a těžké období, zvláště pro muže. Může vyvolat i různé psychické problémy a deprivace, které známe jako „penzijní nemoc“, nebo „důchodová krize“. To samozřejmě souvisí s přípravou na stáří z předchozí podkapitoly, kde bylo zmíněno nalezení tzv. **Druhého životního programu**. Podle psychologa Švancary, který doporučuje program na podporu rozvoje osobnosti, získání dalších kompetencí a dovedností usnadňujících přijmout proces stárnutí i stáří, měli bychom usilovat o **5 P** jsou to: - **Perspektiva; Pružnost; Prozíravost; Porozumění, Potěšení.**²⁷

²⁷ Volně popsáno: ŠVANCARA, J., *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: SPN, 1983. 81 s

4 Postoje společnosti ke stáří

„Stáří se nevysmívej! Vždyť k němu směřuješ!“

Menandros z Atén

„Období stárnutí a stáří může být velmi pozitivním plnohodnotným úsekem života, kdy jedinec vyrovnaně přijímá svůj věk, užívá si zaslouženého odpočinku, umí vyplnit uvolněný prostor k různým činnostem a projevuje dostatek flexibility. Nebrání se změně životního stylu, kterou si jeho věk, funkční schopnosti a zdravotní stav vyžadují, a akceptuje tuto novou situaci. Přijímá ji s klidem a vyrovnaností.“²⁸

Ale „kde brát a nekrást,“ neexistuje příliš mnoho lidí, kteří s klidem a vyrovnaností přijímají všechna úskalí stárnutí a stáří. Podle Haškovcové jsou reakce typologicky rozděleny do pěti oblastí:

- **Konstruktivní přístup** - ideální postoj;
- **Strategie závislosti** - vynucování péče a pomoci okolí;
- **Obranná strategie** - popírání reality, snaha udržet si pracovní zařazení a společenské postavení;
- **Strategie nepřátelství** - nepřijetí reality - svou zlobu, lítost, křivdu, nespokojenost s věkem a životem obracejí v nepřátelství k okolí;
- **Strategie sebenenávisti** - závažný negativní až nenávistný postoj jedince k sobě samému.²⁹

4.1 Mýty o stáří

Dle Haškovcové mezi nejčastěji se objevujícími mýty o stáří patří:

- **Mýtus falešných představ** - spokojenost seniora závisí na materiálním a hmotném zajištění;

²⁸ MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových zařízeních*. Praha: Grada Publishing a.s., 2011. s. 24

²⁹Volně popsáno: HAŠKOVCOVÁ, H. *České ošetřovatelství 10. Manuálek sociální gerontologie*. Brno: IDV PZ, 2002. s. 114- 116

Kontradikce - naopak si senioři uvědomují pomíjivost hmotného majetku a soustředí se na vztahy v rodině;

- **Mýtus zjednodušené demografie** - za starého člověka je považován ten, kdo ukončil zaměstnání a odešel do penze;

Kontradikce - takové zaškatulkování není opodstatněné, mnoho seniorů žije nadále aktivně;

- **Mýtus homogenity** - senioři jsou všichni stejní;

Kontradikce - naopak jde o velmi různorodou skupinu, někteří senioři o sebe pečují (operace, kontaktní čočky, diskrétní naslouchátka);

- **Mýtus neužitečného času** - stáří lidé nepracují, jsou pro společnost přítěží, jsou neužiteční;

Kontradikce - naopak může být senior prospěšný mladým svými zkušenostmi a názory, být přínosem pro rodinu - bez hlídání vnoučat mladí nemohou pracovat a být produktivní;

- **Mýtus ignorace** - stáří lidé jsou neužiteční, nejsou partnerem pro diskusi, není podstatný jejich názor;

Kontradikce - zde se jedná o ageismus, o tom se zmíníme v další kapitole;

- **Mýtus o arterioskleróze nebo senilitě** - staří lidé jsou všichni sklerotičtí, ztrácí zájem o intimnost;

Kontradikce - skleróza není nedílnou součástí etapy stárnutí, důležité je zaměřit se na prevenci, trénink paměti. A mnoho lidí v pozdějším věku udržuje sexuální život.³⁰

4.2 Ageismus

Pojem ageismus je odvozen z anglického slova „age“, které znamená věk, stáří. Ageismus je tedy společenský předsudek vůči stáří. Vidovičová a Tošnerová se shodují,

³⁰ Volně popsáno: HAŠKOVCOVÁ, H., *Fenomén stáří*. Praha: Havlíček Brain team, 2002. s. 27-28

že jako první použil slovo ageismus, a to již v roce 1969 ředitel National Institute on Aging v USA Robert Butler a poukazoval na diskriminaci na základě věku³¹. Vidovičová dále cituje doktora Butlera: „Ageismus můžeme chápat jako proces systematického stereotypizování a diskriminace lidí pro jejich stáří, podobně jako se rasismus a sexismus vztahují k barvě pleti a pohlaví. Staří lidé jsou kategorizováni jako senilní, rigidní ve svém myšlení a způsobech, staromódní v morálce a dovednostech...Ageismus dovoluje mladším generacím vidět starší lidi jako odlišné od nich samých, a to jim brání, aby se se staršími identifikovali jako s lidskými bytostmi.“³² Tošnerová zase cituje amerického sociologa Palmora: „Ageismus zahrnuje předsudky a negativní představy o starých lidech nebo projevy diskriminace vůči staršímu člověku nebo skupině starších.“³³ Lucie Vidovičová, pak dospěla ke složitější a přesnější definici a píše: „Ageismus je ideologie založená na sdíleném přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu, manifestované skrze proces systematické, symbolické i reálné stereotypizace a diskriminace osob a skupin na základě jejich chronologického věku, anebo na jejich příslušnosti k určité kohortě/generaci.“³⁴

Naučné slovníky vypovídají o pojmech jako je ageismus, diskriminace, předsudek, mýty takto:

„Ageismus“- věková diskriminace – diskriminace osob pro jejich stáří. Ageismus je založen na přesvědčení o kvalitativní nerovnosti jednotlivých fází lidského životního cyklu, stereotypizuje a diskriminuje osoby a skupiny na základě jejich chronologického věku či jejich příslušnosti k určité generaci.³⁵

³¹Volně popsáno: VIDOVIČOVÁ, L. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. 2008. Brno: Masarykova univerzita s. 111, a TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus, průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKV, 2002. s. 6. [online]. 2002 s.16–17, Dostupné z: WWW:< http://aa.ecn.cz/img_upload/07bc9d1453b4bc61934a7ebb36075df2/ageismus.pdf >.

³² VIDOVIČOVÁ, L. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*, Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. tamtéž

³³ TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus, průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKV, 2002. s. 6. [online]. Dostupné z: tamtéž,

³⁴ VIDOVIČOVÁ, L. *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. s. 113

³⁵ Encyklopedie univerzum, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cotoje.cz/>>.

„Diskriminace“- rozlišování, rozdílný - jiný přístup k jedné skupině než k jiné nebo k celku.³⁶

„Sociální diskriminace“- spočívá v omezování, utiskování určitých spol. skupin, resp. jejich jednotlivých členů tím, že jsou jim upírána občanská práva, snižovány šance na uplatnění ve společnosti.³⁷

„Předsudek“- negativní postoj k osobám, skupinám, idejím, založený na pověře, nekritické víře, stereotypech, bez snahy ověřit je. Často vystupuje ve vztazích k etnickým a rasovým skupinám.³⁸ Nebo předsudek ze sociologického hlediska- zaujatý postoj vůči někomu nebo něčemu, který vyplývá z bezvýhradného přijetí nějaké náboženské, ideologické, zvykové komponenty, eventuálně její zdeformované podoby a z jejího zakonzervování ve vědomí.³⁹

„Stereotyp“- získané, individuálně specifické schéma účelného (adaptivního) jednání. Ustálený, navyklý vzorec myšlení nebo chování. V sociální psychologii obvykle komplex představ, které mají příslušníci společenských skupin o sobě (autostereotyp) nebo o jiných (heterostereotyp), a které obsahují nediferencované, často iracionální a předsudečné hodnocení zvláště skupin etnických a rasových.⁴⁰

„Mýtus“- bajka, pověst- vyprávění o bozích, hrdinech, démonech ap. na základě prvotních náboženských představ o světě a životě. Mýtus byl zpočátku spojen s kultem a byl úzce spjat s rituálem. V antické filozofii byl mýtus od doby Platóna chápán jako výtvar fantazie, resp. jako podobenství kontrastující s pojmovým myšlením. Poeticko-filozofické mýty se užívaly tam, kde nestačily logické důkazy. Přeneseně smyšlenka, výmysl, blud.⁴¹ Nebo v psychologickém pojetí C. G. Junga jsou mýty produkty kolektivního nevědomí, jsou projekcí archetypů do mytických postav a nadpřirozených dějů, které symbolizují archetypy báje.⁴²

Největšími zdroji ageismu, které podporují negativní mýty a stereotypy o stáří ve vyspělých zemích, volně popsáno podle Traxlera, kterého cituje Tošnerová:

³⁶ Slovník cizích slov info, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://slovník-cizich-slov.info/>>.

³⁷ Encyklopedie univerzum, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cotoje.cz/>>.

³⁸ Slovník cizích slov, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cojeco.cz/>>.

³⁹ Encyklopedie univerzum, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cotoje.cz/>>.

⁴⁰ Slovník cizích slov, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cojeco.cz/>>.

⁴¹ Slovník cizích slov, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cojeco.cz/>>.

⁴² Encyklopedie univerzum, [online] Dostupné z: WWW:<<http://www.cotoje.cz/>>.

Strach ze smrti - stáří je chápáno jako synonymum smrti, na smrt nikdo nechce myslet. Smrt je pro západní svět nepřijatelná, kdežto ve východní filozofii se bere jako neoddělitelná součást života.

Důraz na mládí a fyzickou krásu - každodenně skrze média je preferováno mládí a krása. Skoro to vypadá, že nezkušenému mládí stačí hezká tvářička, to působí negativně na sebevědomí seniorů, následně se to odráží v jejich chování a potvrzují si své degradující názory.

Spojení produktivity a ekonomického potenciálu - z ekonomického hlediska jsou senioři chápáni jako neproduktivní skupina stejně jako děti a odchodem do důchodu zmizel i jejich celospolečenský přínos v produktivním věku, což je velmi neodpovídající zásluhám za odvedenou celoživotní práci.

Způsob zjišťování skutečného stavu společnosti vedoucí k ageismu - jak jsou vnímání senioři je ovlivněno tím, jak jsou gerontologické výzkumy prováděny, v naší společnosti tyto studie nejsou prioritou.⁴³

4.3 Zmírňování ageismu

Ke snížení ageismu ve společnosti doporučuje Tošnerová tato opatření:

- podpora mezigenerační komunikace seniora a juniora v rodině a v jeho okolí k rozvíjení jeho schopností, podpora motivace;
- podpora seniora v mediích pravdivým zviditelněním a bez stereotypů, včetně reklam, novinových článků, televizních pořadů apod.;
- zvyšování sebevědomí seniorů pomocí různých organizací, iniciativ a hnutí, podpora jejich aktivní účasti na společenském životě a v zájmových činnostech, které je možné realizovat s ohledem na zdravotní stav a chronická onemocnění;

⁴³ Volně popsáno: TRAXLERA, 1980, v cit. u TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus, průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKV 2002. s. 12- 13 [online]. Dostupné z : WWW:<http://aa.ecn.cz/img_upload/07bc9d1453b4bc61934a7ebb36075df2/ageismus.pdf>.

- podpora samostatnosti seniorů vedoucí ke snížení sebevražednosti.⁴⁴

4.4 Shrnutí

Pouze asi pěti procentům seniorů starších 65 let je poskytována institucionalizovaná péče. Senior nepatří do ústavu, jeho ideálním místem je jeho domov a možnost aktivně trávit svůj volný čas, aby zůstal co nejdéle soběstačný.

⁴⁴ Volně popsáno: TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus, průvodce stereotypy a mýty o stáří*. Praha: Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKV 2002 s.16-17, [online]. Dostupné z: WWW: <http://aa.ecn.cz/img_upload/07bc9d1453b4bc61934a7ebb36075df2/ageismus.pdf>.

5 Aktivita ve stáří

Lidé se dožívají důchodového věku v dobré fyzické i duševní kondici a jsou schopni se dále aktivně podílet na společenském dění. K udržení této kondice, jak již bylo zmíněno, vyžaduje aktivní přístup k životu. Zdravý životní styl, vzdělávání, pohyb či dokonce sport, tím proces stárnutí sice nejde zastavit, ale určitě výrazně zpomalit. Tak jak je člověk aktivní během celého svého života, dá se předpokládat, že bude žít aktivně i v době svého sénia. Jak se uvádí na úvodní stránce portálu e-senior: „*Jedním ze způsobů činnorodého přístupu ke stáří je vzdělávání, které se pro seniory stává prostředkem pro hledání cesty, způsobu života, hodnot života, pro poznávání možností, ale i nutností v životě. Je chápáno jako životní hodnota sama o sobě, jedna z možností „dobra“ v životě, požitek ducha, který může a má být přístupný všem.*“⁴⁵ O zájmy a volnočasové aktivity seniorů se začínají starat už i v malých obcích, nejen ve městech, ale k aktivnímu životu ve stáří patří také vzdělávání seniorů, jak si povíme v následujících podkapitolách.

5.1 Historie vzdělávání seniorů

Nutnost potřeby dalšího vzdělávání seniorů, podnítil svou dlouhodobou příčinností prof. Pierre Vellas a sám v 1973 použil výraz Univerzita třetího věku. *Úlohy seniorského vzdělávání spatřoval Pierre Vellas především v kontinuálním vzdělávání jako příspěvku ke zlepšení veřejného zdraví, dále v průběžné výchově a vzdělávání těch, kteří jsou činní v různých oblastech zdravotnictví, sociálních služeb a kteří se profesionálně zabývají seniory. Další úlohu spatřoval ve výzkumu zdravotní, hospodářské, právní, psychologické a sociální problematiky seniorů.*⁴⁶

U nás má vzdělávání seniorů poněkud delší historii než vznik U3V, protože seniorská generace se mohla vzdělávat v rámci Československého červeného kříže, anebo Klubu aktivního stáří, jehož činnost sahá až do roku 1978. Kurzy měli především zaměření na oblast zdraví, kulturu, tradice a historii. Československý červený kříž zřizoval akademie třetího věku (např. v Přerově v roce 1983). Pod Československým

⁴⁵ E- senior Univerzita třetího věku,[online]. Vytvořilo IPC PEF- Česká zemědělská univerzita v Praze, 2011. Systém využívá SVV 2.0, Dostupné z: <http://www.e-senior.cz/www/>

⁴⁶ ADAMEC, P., KRYŠTOF, D., *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. Brno: Asociace U3V ČR o.s. ve spol. Masarykovou univerzitou, 2011. s. 12

červeným křížem se organizované vzdělávání seniorů rychle rozšířilo a výrazně tak přispělo i ke vzniku U3V kde měl červený kříž na starosti organizaci a univerzity zajišťovali stránku odbornou.⁴⁷ Pokud bychom šli do důsledku, tak vzdělávání seniorů vůbec poprvé popsal již Jan Amos Komenský ve svém díle „Všeobecné porady o nápravě věcí lidských“, ve čtvrtém díle „Vševýchova.“ Tam rozděluje Komenský vševýchovu do několika věkových stupňů, od školy zrození, dětství, chlapectví, jinošství, mladosti, mužnosti až po školu stáří a osmé decennium výchova k dobré smrti.⁴⁸ (viz. Obrázek 44: Přehled Vševýchovy dle Komenského) Komenský tedy může být považován za vynálezce celoživotního vzdělávání a U3V.

5.2 Vzdělávání seniorů v zahraničí

Na vysokých školách v zahraničí jsou různé přístupy k seniorskému vzdělávání, např. v Rakousku usedají senioři do lavic společně s prezenčními studenty, mohou s nimi skládat i zkoušky a získat tak odpovídající vysokoškolskou kvalifikaci, tím pádem si mohou třeba v 80 letech otevřít lékařskou praxi. Podobně je tomu tak i ve Francii, Británii a Německu. Vzdělávání seniorů není v těchto zemích podporované státem, jak je tomu u nás. Vyjma prezenční výuky nabízí ve světě i distanční kurzy. Již v roce 1998 vznikla v Austrálii aktivita pro zájemce o studium, kteří se z různých důvodů nemohou účastnit výuky na univerzitách a sice „U3A Online“. Od roku 2009 se rozběhla virtuální výuka U3A, jde o neformální studium, vzdálení účastníci se sdružují pomocí komunikačních technologií odkudkoliv na světě.⁴⁹

5.3 Vzdělávání seniorů u nás a jeho formy

U nás je vzdělávání seniorů pouze zájmovou činností a senioři nemohou získat žádnou další kvalifikaci. Rozvoj U3V probíhá na všech univerzitách v celé České

⁴⁷ Volně popsáno: ADAMEC, P., KRYŠTOF, D., *U3V na vysokých školách*. Brno: Asociace U3V ČR o.s. ve spol. Masarykovou univerzitou, 2011. s. 17-18

⁴⁸ Volně popsáno: KOMENSKÝ, J. A., přeložil HENDRICH, J. *Vševýchova*. Praha: Státní nakladatelství v Praze, 1948. [online]. Dostupné z: WWW:<http://www.ceskestudny.cz/media/files/12b351a76c70d8e9361281a8d693b19a/knihy/j.a.komensky_vsevychova.doc>.

⁴⁹ Volně popsáno: *Třetí věk*. [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.tretivek.cz/201204/univerzity-tretiho-veku/>>

republiky již téměř třicet let. *V současné době probíhá v různých podobách na téměř všech českých univerzitách. Uvádí se, že celkově je nabízeno více jak čtyři sta různých vzdělávacích programů a touto formou studuje v celé České republice asi 20 000 seniorů. Vysoké školy již tradičně Univerzitu třetího věku řadí do nabídky celoživotního vzdělávání. Univerzita třetího věku poskytuje dospělým a osobám v pozdějším věku všeobecné, zájmové a neprofesní vzdělávání na vysokoškolské, univerzitní úrovni. Škála vzdělávacích aktivit U3V je široká, rozmanitá a vnitřně diferencovaná. Zahrnuje ucelené vzdělávací programy (1-3leté), kurzy inovační povahy s edukací v oblasti nových technologií, konverzační jazykové kurzy, aktivity na podporu fyzické a psychické kondice, programy rozvíjející individuálně řízené učení v seniorském věku.*⁵⁰

Některým seniorům však brání účastnit se prezenčního studia U3V na vysokých školách různé důvody: zdravotní, vzdálenost univerzity, časové a finanční důvody. Asociace U3V ČR v roce 2007 zahájila realizaci projektu pod pracovním názvem Virtuální univerzity třetího věku, která umožňuje rozšířit určitou formu výuky i do neuniverzitních měst. Senioři mohou studovat přes portál e-senior v nejbližším regionálním konzultačním středisku, třeba přímo v jejich obci na základní škole, v knihovně nebo na obecním úřadě. Jedná se o možnost zájmového vzdělávání známé pod názvem U3V osobám vyššího věku, které se nemohou účastnit výuky v univerzitních městech. Přednášky jsou dostupné prostřednictvím internetu. Současná generace seniorů je více než dříve zvyklá na práci s počítači, a proto využití internetu a počítače není zásadní překážkou pro tuto formu studia.⁵¹

Stále se dodržuje zásada, že aktivity zaměřené na vzdělávání seniorů - když jsou organizovány vysokými školami - se nazývají „univerzitami třetího věku- U3V.“ Je-li pořadatelem jiná organizace, hovoří se o „akademii třetího věku- A3V“, takové vzdělávání probíhá např. v knihovnách nebo v klubech pro seniory.⁵²

⁵⁰E- senior Univerzita třetího věku,[online]. Vytvořilo IPC PEF- Česká zemědělská univerzita v Praze, 2011. Systém využívá SVV 2.0, Dostupné z: WWW:<<http://www.e-senior.cz/www/>>

⁵¹ Tamtéž: WWW:< <http://www.e-senior.cz/www/>>

⁵² Volně popsáno: Třetí věk.cz, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.tretivek.cz/201204/univerzity-tretiho-veku/>>

6 Motivace seniorů⁵³

„Chceš-li postavit loď, nedělej to tak,
že svoláš chlapy, aby sehnali dřevo a začali stavět,
ale dej jim, aby zatoužili po širém moři.“

Antoine de Saint Exupéry

Slovo motivace je termín odvozený z latinského *motivus*, což je forma slovesa *moveo* – *pohybuji*, v infinitivu *movere* – *pohybovat*. Toto slovo tedy přeneseně vyjadřuje fakt, že v našem chování a jednání existují určité hybné síly a těmto silám pak říkáme motivy.

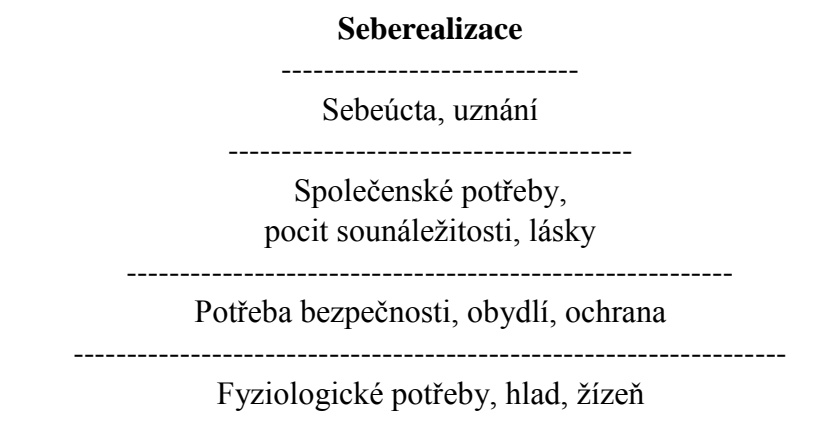
Slovník cizích slov uvádí motivaci jako: „*Motivace je dynamicky uspořádaný soubor vnitřních faktorů, které ve formě aktuálních či trvalých pohnutek k chování (jednání) podněcují člověka k činnosti a usměřňují tuto činnost. Motivovat znamená pohnout někoho k něčemu, podněcovat, podnítit někoho k něčemu, vzbuzovat, vzbudit zájem o něco, nebo o nějakou činnost.*“⁵⁴

V současné době existuje několik obecně přijímaných teorií motivace. **Behaviorální teorie** je zřejmě nejrozšířenější teorií motivace. Tato teorie vychází z představy, že požadované chování se znovu dostaví, je-li posilováno odměnou při vhodné reakci na podnět. Člověka je možné ovlivnit, aby se choval určitým způsobem, pokud vidí, že jiní jsou za takovéto chování odměňováni. Podle behaviorální teorie může člověk motivovat jiného člověka jednoduše tím, že požadované chování odměňuje, zatímco nežádoucí chování trestá nebo ignoruje. **Kognitivní teorie** vychází z představy, že lidé jsou nejvíce motivováni tím, co vyvolává jejich zvědavost, co je zajímavé, zábavné a příjemné. **Antropologický přístup** je založen na myšlence psychologa Abrahama Harolda Maslowa, který je autorem stupňovitého řazení lidských potřeb,

⁵³ Volně popsáno dle vlastní bakalářské práce: CHALOUPKOVÁ, Š. Motivace dětí 3. -5. třídy na málotřídnicích školách (Suchohrdly u Mir., Jiřice u Mir a Vedrovice) v hodinách tělesné výchovy. Olomouc, 2010. s. 12- 15

⁵⁴ KLIMEŠ, L., *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 1994.

tzv. Maslowovy pyramidy. Hierarchicky zde seřadil potřeby podle jejich naléhavosti, vyšší potřeby se objevují až po uspokojení potřeb nižších.⁵⁵

Obr. 1. Maslowova pyramida lidských potřeb (převzato z mojí bak. práce)

Je třeba si uvědomit, že motivace není vlastně nic hmatatelného. Motivace je hypotetický konstrukt, pomocí kterého se snažíme vysvětlit naše cílené chování a jednání. Pojem motivace zahrnuje všechny faktory, pochody a stavy, které vzbuzují, udržují a řídí chování lidské bytosti. Motivaci můžeme dělit na primární, to jsou vrozené biologické potřeby a sekundární, to jsou naučené tendence chování. Dále ji dělíme na vnější, ta je dána činy, které vyvolávají jiní lidé pochvalou, finanční odměnou apod. a na motivaci vnitřní, to jsou činy, které si vyvoláváme a spouštíme sami svým zájmem, touhou, či vidinou úspěchu. Vždy však platí, že vnitřní motivace je účinnější a silnější, než motivace vnější.⁵⁶

6.1 Vnější motivace

Motivace vnější je vyvolána z okolních podnětů, jsou to většinou hmotné statky, které motivují člověka. Vnější motivace je spojování vynaloženého úsilí a dosaženého úspěchu s hmotnými odměnami a výhodami. Tato motivace se snadno poskytuje, ale je

⁵⁵ Volně popsáno: OBST, O., *Didaktika sekundárního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. s. 152-156

⁵⁶ Volně popsáno: KIM, S. H., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*. Praha: Management Press, 2003. s. 18-19

krátkodobá. Vnější motivaci můžeme také posílit tím, že zdůrazníme, čím je pro seniory důležitá, užitečná a jak souvisí s jejich potřebami.⁵⁷

6.2 Vnitřní motivace

*„Člověk je připraven a ochoten přijmout jakékoliv utrpení,
jakmile a dokud je schopen v něm vidět nějaký smysl“.*

Viktor Frankl

V odborné literatuře Nakonečný uvádí, že *východiskem motivace je určitý vnitřní stav osobnosti, vychází **motivační napětí**, směřující k určité situaci, prostřednictvím určitého chování k dalšímu vnitřnímu stavu, **uspokojení***. Dále píše, že *prostřednictvím činnosti realizuje člověk svou základní tendenci k psychickému růstu či aktualizaci svého psychického potenciálu- seberealizace*.⁵⁸

Budeme předpokládat, že to, co platí pro žáky, bude platit i pro ostatní věkové kategorie. Kyriacou uvádí: *„Protože do vnitřní motivace patří instinktivní touha po zvyšování schopností i přirozená zvědavost, je možné tuto motivaci žáků podpořit pravidelně poskytovanou zpětnou vazbou o rozvoji jejich dovedností a schopností.“*⁵⁹

K motivaci vnitřní je tedy potřeba, cíl, plán, představa, tužba, uznání, štěstí, klid, porozumění, láska i přijetí. Tato motivace je nejúčinnější, dlouhodobá a přináší největší uspokojení. Kognitivní teorie se ve značné míře opírá právě o vnitřní motivaci, o přání člověka nalézat odpovědi na nejrůznější otázky, uspokojovat potřeby, nebo získat schopnosti v určité oblasti.⁶⁰

Tvrdíme, že k vnitřní motivaci patří cíle, plány, čili také životní cíle, jak píše Křivohlavý: *„V pozadí těchto teorií stojí pojetí, které respektuje snahu člověka o účelném zaměření vlastního jednání, o hledání a stavění cílů a přibližování se k nim.*

⁵⁷ Volně popsáno: KIM, S. H., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*. Praha: Management Press, 2003. s. 14

⁵⁸ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. s. 8

⁵⁹ KYRIACOU, Ch. *Klíčové dovednosti učitele*. Praha: Portál s.r.o., 1996. s. 84

⁶⁰ Volně popsáno: KIM, S. H., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*. Praha: Management Press, 2003. s. 14

V podstatě jde o to, že člověku je dobře- je v pohodě-, když má pro co žít. Má dobrý cíl svého snažení.“⁶¹

6.3 Komunikace se seniory

Jammes S. Cangelosi ve své knize Strategie a řízení třídy dává několik užitečných rad při komunikaci s žáky, které můžeme stejně dobře využít i při komunikaci se seniory - studenty např. „*Používejte popisný jazyk místo posuzujícího. Používejte bohatost popisného jazyka, studenti Vám budou naslouchat. Moudře používejte slova. Než promluvíte, přemýšlejte! Reagujte podporujícím způsobem. Naslouchejte studentům.*“⁶² Nelešovská uvádí, že pro pedagogickou komunikaci je také nutná nonverbální komunikace, jako je gestikulace, mimika, pohyby, pohledy, držení těla, chování, ale i způsob odívání. Těmito gesty nejsnadněji a někdy i nevědomě projevujeme své citové stavy, postoje a vztahy, kladné či záporné emoce k okolí i k obsahu, který sdělujeme.⁶³

Pokorná ve své publikaci Komunikace se seniory došla k závěrům, že v komunikaci se seniory bychom se měli vyvarovat užívání klišé, poskytování rad - spíše navigovat ke hledání cesty, odpovídání si na vlastní dotazy, příliš jednoznačně pozitivního hodnocení a používání paternalistického přístupu.⁶⁴

6.4 Shrnutí

Chceme-li seniory získat pro studium, musíme se s nimi naučit komunikovat, být přirození, zapomenout na předsudky. Poskytnout jim vnější motivaci, zdůraznit důležitost vzdělání. Jak je užitečná pro bystření mozků, jak je důležité scházet se svými vrstevníky a vyhledávat nové sociální kontakty. Posléze by mohli sami zjistit, že je pro ně vzdělávání nutností a zábavou a že může splnit jejich potřeby, např. potřebu uznání, naplnění apod.

⁶¹ KŘIVOHLAVÝ, J. *Pozitivní psychologie*. Praha: Portál s.r.o., 2004. s. 185

⁶² Volně popsáno: CANGELOSI, J. S. *Strategie řízení třídy*. 5. vyd. Praha: Portál s.r.o., 2009. s. 93-103

⁶³ Volně popsáno: NELEŠOVSKÁ, A. *Pedagogická komunikace v teorii a v praxi*. Praha: Grada Publishing a.s., 2005. s. 99

⁶⁴ POKORNÁ, A. *Komunikace se seniory*. Praha: Grada Publishing a.s., 2010. s. 112- 113

7 Komunitní škola v Suchohrdlech u Miroslavi

Komunitní vzdělávání je plánovaná vzdělávací činnost školy, která zasahuje jiné skupiny místní komunity, než jsou jen žáci školy. Může se výrazně podílet na celoživotním vzdělávání obyvatel obce, usilovat o řešení partikulárního problému nebo o zlepšení kvality života obce jako celku.

Komunitní škola při Základní škole a Mateřské škole Suchohrdly u Miroslavi je nevládním a neziskovým občanským sdružením vzniklým podle zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů. Jejím cílem je rozvoj komunitního školství v obci Suchohrdly u Miroslavi jako základního článku celoživotního vzdělávání dětí i dospělých.

Komunitní škola byla založena v roce 2009 a od tohoto roku školní budova neslouží pouze pro základní a zájmové vzdělávání dětí, ale i dospělých a seniorů a slouží potřebám celé obce.

1.1 Aktivity Komunitní školy v Suchohrdlech u Miroslavi

Programy pod Komunitní školou začínají od té nejmladší generace až po ty, co již něco pamatují, tedy naše seniory.

Pravidelné kroužky a setkání:

- *Mateřské centrum Duhový tulipánek* - je místo pro rodiče s malými dětmi (rodičovská dovolená), zde mohou společně trávit svůj volný čas, využívat nabízené programy nebo jen zázemí, obohacovat své dovednosti nebo se aktivně podílet na přípravě programů a chodu Mateřského centra, které je vedené odbornou lektorkou,
- *Keramika pro děti a dospělé* - ruční práce s keramickou hlinou, kreativita i mezigenerační sblížení, Obrázek 6: Keramika pro děti a dospělé,
- *Angličtina pro dospělé* - začátečníci i mírně pokročilí, Obrázek 7: Výuka angličtiny,
- *Cvičeníčko s Vlad'kou* - aerobní cvičení pro rodiče s dětmi s hudbou, Obrázek 8: Cvičení rodičů s dětmi,
- *Tae-bo - (pro dospělé)* Lekce trvá 60 minut. Začíná rozehřátím a protažením. Následuje hlavní část, v níž se vyučují a procvičují jednotlivé techniky kopů a

úderů a jejich kombinace. Jde o intenzivní cvičení, při kterém se procvičuje celé tělo. Důraz je kladen na kvalitu, nikoli kvantitu. Pokud tedy nestíháte instruktorovo tempo, nic se neděje. Mottem je "zvítěz sám nad sebou, neporovnávej se s druhými". Jakmile tedy vylepšíte určitou část techniky, můžete postoupit dále a stát se lepšími a lepšími, Obrázek 9: Taebo,

- ***Virtuální univerzita třetího věku (pro seniory o občany starší 50 let)***
Garantováno Českou zemědělskou univerzitou v Praze, podrobněji v další kapitole. Obrázek 10: VU3V- druhý semestr.

Jednorázové akce pro seniory:

- ***Na Vánoce senioři ve škole; Vydání almanachu Naše škola 50 let zpět***
Obrázek 11: Vánoce se seniory, Almanach ; Obrázek 12: Vánoce se seniory,
- ***Velikonoční posezení se seniory; pletení pomlázky, povídání o velikonočních zvycích;*** Obrázek 13: Velikonoce se seniory; Obrázek 14: Velikonoční zvyky-senioři učili děti plést pomlázku,
- ***Vánoční pečení se seniory;*** Obrázek 15: Vánoční pečení se seniory; Obrázek 16: Vánoční pečení se seniory,
- ***Přednášky pro seniory:*** - Životní styl seniorů- (pro Dům s pečovatelskou službou v Miroslavi),
 - Přednáška spisovatele a zlatokopa Ladislava Šťoury Kolbaby; Obrázek 17: VU3V- zahájení, přednáška zlatokopa a spisovatele Ladislava Šťoury Kolbaby.

8 Virtuální univerzita třetího věku v Suchohrdlech u Miroslavi

Založení Virtuální univerzity třetího věku pod Komunitní školou v Suchohrdlech u Miroslavi a stát se Konzultačním střediskem VU3V nebylo zdaleka tak těžké, jako přimět v obci seniory, aby překonali stud a přišli se podívat na první přednášku. Zde se musíme vrátit k motivaci seniorů, osobním přístupem k nim za pomoci vnější motivace získat seniory, aby zkusili, co toto studium obnáší a čím by mohlo být pro ně přínosem.

Na první přednášku pilotního kurzu se přišlo podívat šest seniorů, ke studiu se přihlásili čtyři a úspěšně semestrální kurz ukončili. V druhém semestru bylo studentů šest a pro třetí semestrální kurz se přihlásilo ke studiu dvanáct studentů.

V následujících podkapitolách si přiblížíme kurzy, které proběhly na VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi.

8.1 První pilotní semestrální kurz „Astronomie“⁶⁵

Prvním semestrálním kurzem byl cyklus přednášek s názvem „Astronomie“ - garantem tohoto kurzu je Univerzita Karlova, Fakulta matematicko-fyzikální. Cyklus přednášek představuje výtvarné a umělecké řešení slunečních hodin od antiky po současnost. Dále následuje představení slavných astronomů rudolfínské doby. Tento zahajující semestrální kurz se skládá za čtyř přednášek. Přednášejícími jsou doc. RNDr. Martin Šolc, CSc. a Bc. Pavel Brom.

Osnova semestrálního kurzu:

- **Sluneční hodiny I.** (doc. RNDr. Martin Šolc, CSc.)

Přednáška obsahuje základní poznatky o oběhu Země kolem Slunce včetně zeměpisného popisu, což je nezbytné k dalšímu vysvětlování teorie o slunečních hodinách. Druhou částí přednášky je pak popis slunečních hodin od antiky po středověk.

- **Sluneční hodiny II.** (doc. RNDr. Martin Šolc, CSc.)

⁶⁵ E-senior. [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.e-senior.cz/www/kurzy/>>.

Druhá přednáška obsahuje rozšířenou teorii popisu oběhu Země kolem Slunce a popisu slunečních hodin od renesance po současnost.

- **Velcí astronomové Evropy I.** (Bc. Pavel Brom)

Úvodem je zmíněn odkaz antického umění pro astronomii. Poté je vysvětlen příznivý vliv na rozvoj věd v 15. a 16. století a vysvětlen význam Mikuláše Koperníka a Tadeáše Hájka z Hájku.

- **Velcí astronomové Evropy II.** (Bc. Pavel Brom)

Navázání na předchozí přednášku vysvětlením významu tří dalších velkých astronomů: Tycho de Brahe, Johannes Kepler a Galileo Galilei

8.2 Druhý semestrální kurz „Pěstování a využití jedlých a léčivých hub“⁶⁶

Jako druhý semestrální kurz si studující senioři vybrali **„Pěstování a využití jedlých a léčivých hub“**. Tento kurz má již šest přednášek a účelem kurzu je seznámit posluchače s pěstováním jedlých a léčivých hub. Seznámit je s rozdíly v pěstebních postupech různých skupin pěstovaných léčebných hub a jejich účinných látek. Součástí kurzu jsou uvedené návody na pěstování vybraných hub v domácím prostředí a na přípravu pokrmů z těchto hub. Garantem je Provozně ekonomická fakulta ČZU v Praze, přednášejícím lektorem Ing. Ivan Jablonský, CSc.

Osnova druhého semestrálního kurzu:

- **Co to jsou houby, jak žijí, jak se vyživují a množí**

Úvodem si řekneme, zda patří houby mezi rostliny nebo živočichy a čím se od nich liší. Kdo první houby dovedl pěstovat a kdo je první využíval. Jak je na Zemi pěstování hub rozšířeno. Zmíníme se i o způsobech výživy hub a jak se liší od výživy rostlin. Dozvíme se něco o tajemném propojení podhoubí s kořínky stromů – mykorrhize a o pěstování hub v laboratoři.

- **Pěstování žampionů**

⁶⁶ E-senior. [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.e-senior.cz/www/kurzy/>>.

Celá druhá přednáška se zabývá nejznámější houbou vůbec- žampiony. V přednášce se posluchači seznámí s historií, druhy pěstovaných žampionů včetně rozdílů mezi nimi a rozšíření žampionů ve světě. Jsou zmíněny i pěstební postupy, výroba žampionového substrátu a sadby, kombajnová sklizeň a pěstební systémy včetně praktického ošetření kultury v pěstírně.

- **Pěstování hlívy ústříčné**

Přednáška obsahuje historii a způsoby pěstování hlívy u nás i ve světě, včetně zdůraznění odlišných pěstebních postupů. Součástí je praktická ukázka pěstírny.

- **Exotické a léčivé houby**

Ve čtvrté přednášce se posluchači seznámí se způsoby pěstování shiitake, penízovky, ucha Jidášova, s houbami chorošovými (lesklokorka, ohňovec, outkovka), polničkou, korálovcem, hnojníkem, límcovkou. V soukromé pěstírně nás její majitel pan Typl blíže seznámí s postupem pěstování houby shiitake.

- **Účinné látky a doplňky stravy z hub**

Na páté přednášce se posluchači seznámí s historií užívání léčivých hub. Budou představeny léčivé látky obsažené v houbách a jejich mechanismus působení. V ordinaci navštívíme MUDr. Vančuříkovou, která má zkušenosti s účinkem léčivých hub v její lékařské praxi. Ta nás blíže seznámí s léčivými vlastnostmi jednotlivých hub.

- **Jak si můžeme houby vypěstovat sami?**

Houby si nemusíme kupovat, ale můžeme si je vypěstovat i na našich zahrádkách, případně v domácí pěstírně. Jak? Na špalcích, na slámě, nebo na energetických peletách. Co dalšího je k pěstování potřeba a o nezbytném vybavení domácí pěstírny se dozvíme v závěrečné přednášce. Ukážeme i několik zajímavých způsobů kuchyňské úpravy některých exotických hub. A v závěrečném poznávacím testu si pak prověříme úroveň znalostí, které účastníci získali během kurzu.

8.3 Třetí semestrální kurz „Etika jako východisko z krize společnosti“⁶⁷

Další šestidílný semestrální kurz nabízí srozumitelný úvod k etickému vzdělávání. Název semestrálního kurzu je „Etika jako východisko z krize společnosti“, garantem tohoto oboru je **Centrum dalšího vzdělávání Technická univerzita v Liberci**, kde je lektorem řečník PhDr. Jan Šolc.

Osnova kurzu:

- **Etika je slovo, slušnost je čin** (PhDr. Jan Šolc)

Postmoderní doba si libuje v akademizmu a teoretizování. Bavíme se mnohem častěji o etice než o slušnosti, je to jednodušší. Etika je náročnou filozofickou disciplínou, naproti tomu slušnost je něco velmi přirozeného a pro společenskou praxi i důležitějšího. Budeme se etikou zabývat, definovat ji, zaměříme se na její kategorie s vědomím, že i přesto je na prvním místě společenského zájmu slušnost.

- **Tři velikáni na úsvitu** (PhDr. Jan Šolc)

Jméno Sókratovo, Platónovo a Aristotelovo vyslovujeme bez odkazu k místu původu, jakkoliv první dva jsou nejznámějšími Athéňany, zatímco Aristotelés pocházel z thrácké, severořecké Stageiry. Jsou skutečnými titány na úsvitu filozofie a více než dvě tisíciletí se jejich myšlenkami zabývá celý svět.

- **Je naše svědomí věštírna?** (PhDr. Jan Šolc)

Mezi etické kategorie vstupujeme zaměřením na naše svědomí, ostatně máme s ním od dětství nejdůvěrnější zkušenosti. Jak funguje tenhle pozoruhodný hlas z našeho nitra kladoucí na nás nejvyšší nároky? Kdo do nás svědomí vpravil? A funguje spolehlivě? Téma je pro studenty zajímavé, zaujme jistě i nás.

- **Ctnost a štěstí** (PhDr. Jan Šolc)

Jedna národní moudrost říká, že „štěstí a ctnost visí na vlásku“. Proto jsme pojali obě významné etické kategorie do jediné přednášky.

⁶⁷ E-senior. [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.e-senior.cz/www/kurzy/>>.

a) Ctnost

Ctnost je tradičně pokládána za jednu z nejdůležitějších etických kategorií a filozofové se jí zabývali od samých počátků etického tázání. Pravda, v posledním půlstoletí mluvíme raději o hodnotách, ctnost nám zní přece jen upjatě a starosvětsky, ale i tak se nic nemění. „Ctnost je základem republiky“, řekl moudrý Montesquieu. Je to i pro naši dobu výzva, ctnost není nic překonaného.

b) Štěstí

Být šťasten je svým způsobem zákon přírody - je to stěžejní otázka lidského života a je za vším naším konáním. Na jednu stranu už není v současné době štěstí pro filozofy otázkou; bylo už k tématu řečeno snad vše. Ale dbáme toho? Přesto se po štěstí stále ptáme, a tak vyústí naše čtvrtá přednáška v důležitá doporučení.

- **Smysl života** (PhDr. Jan Šolc)

Slovo smysl je nesnadno srozumitelné a pojem smysl života je pokládán za kardinální etické téma a tradičně bývá studenty pokládáno nejen za atraktivní, ale pro jejich další hodnotovou orientaci i nejdůležitější. Absence smyslu života může dokonce vést k psychickému onemocnění. Ale existuje vůbec smysl života? Kdyby neexistoval, nebudou se po něm...

8.4 Shrnutí

Po absolvování prvních semestrálních kurzů stále někteří senioři nemohou překonat strach z počítače, chtějí pracovat pod dohledem a někteří nedokáží ovládat počítačovou myš kvůli kloubnímu onemocnění. Ale pokrok jde stále dopředu a proto otestujeme na těchto seniorech nové multimediální zařízení iPad s dotykovým ovládáním a pokusíme se zjistit, zda pro ně bude uživatelsky přijatelnější než stolní počítač a zda je bude motivovat k dalšímu samostudiu.

9 Využití nových technologií ve Virtuální univerzitě třetího věku Appel iPad

„Lidé často nevědí, co chtějí, dokud jim to neukážete.“

Steven Paul Jobs

9.1 Popis zařízení iPad

Appel iPad je multimediální počítač s dotykovým ovládním typu tablet od společnosti Apple. Dokáže zobrazit - přehrát širokou škálu multimediálních formátů zahrnujících knihy, časopisy, videa, hudbu, hry, aplikace a webové stránky. V současné době existují 3 generace těchto zařízení.

iPad má multidotykový barevný IPS LCD displej s LED podsvícením a úhlopříčkou 25 cm (9,7 palce). První a druhá generace měla rozlišení displeje 1024x768 bodů, třetí generace má při stejném rozměru displeje rozlišení 2048x1536, což znamená dokonalý obraz se všemi detaily.

Všechny iPady používají procesory architektury ARM SoC, první generace má 1GHz jednojádrový procesor Apple A4 s 256MB RAM, druhá generace má 1GHz dvoujádrový Apple A5 s 512MB RAM, třetí pohání 1GHz dvoujádrový Apple A5X s 1GB RAM.

Pro ukládání programů a dat má iPad zabudovanou paměť typu SSD o velikosti 16GB, 32GB nebo 64GB.

Dále iPad obsahuje mikrofon, reproduktor, akcelerometr, senzor okolního osvětlení, kompas, bluetooth, druhá a třetí generace má navíc i gyroskop. Modely s 3G modulem mají i GPS.

Pro připojení k internetu iPad používá Wi-Fi nebo mobilní síť 3G-LTE (vybrané modely).

Zabudovaná baterie li-pol stačí k provozu až 10 hodin.

Váží podle typu a výbavy od 607g do 730g.

Apple iPad používá operační systém iOS. Jedná se o systém Unixového typu určený pro mobilní zařízení společnosti Apple (iPhone, iPod). Ovládání systému probíhá přímou interakcí uživatele s objekty na obrazovce prsty pomocí multi-dotykových gest, jako je např. stisknutí, táhnutí, poklepání, roztažení. V současné době je pro iOS k dispozici více jak 700 000 aplikací, které se instalují pomocí portálu Apple AppStore. Všechny aplikace musí být před uveřejněním schváleny společností Apple.

9.2 Apple iPad ve školství

„Učení a inovace jdou ruku v ruce.

Arogance úspěchu je myslet si, že to, co jsi byl včera, budeš i zítra.“

William Pollard

Apple iPad poskytuje studentům zcela nový způsob, jak mohou používat aplikace, číst knihy, dělat výzkumy a pracovat na projektech. Podporuje jejich kreativitu a praktické učení. Zabezpečení a kvalitní materiály, z něhož je vyroben, dělají z iPadu odolný, bezpečný a skladný nástroj moderní výuky. Synchronizace iPadů, snadná přenositelnost, hromadné napájení, nabízí iKufř 24 a pedagog může přenést digitální výuku do kterékoliv třídy.

9.3 Program na tvorbu a prohlížení elektronických učebnic

Na prohlížení elektronických interaktivních učebnic slouží program iBooks, zdarma dostupný přes portál Apple AppStore. Tvorba učebnice probíhá na počítači s operačním systémem Mac OS X v programu iBooks Author. Takto vytvořené učebnice mohou obsahovat texty, grafy, obrázky (galerie obrázků, interaktivní obrázky), zvuky, videa, 3D objekty a samozřejmě testy. Elektronická učebnice obsahuje také nové funkce jako je použití prstu jako zvýrazňovače textů a „Study Cards“ (umožňuje učitelům a studentům vytvářet elektronické kartičky jako studijní nástroj pro kvíz nebo zkušební přezkoušení). Zobrazení takto vytvořených učebnic je možné pouze na Apple iPad.

9.4 Tvorba elektronické interaktivní učebnice pro iPad

Jak bylo uvedeno, tvorba učebnice probíhá na počítači s operačním systémem Mac OS X v programu iBooks Author.⁶⁸ S tímto programem se dá vytvořit elektronická učebnice, která se podobá normální knize s tím, že elektronická kniha je interaktivní a v iPadu můžete mít uloženou celou knihovnu. Texty a videonahrávky přednášek byly staženy z portálu e-senior a budou využity pouze pro účely této diplomové práce. Video muselo být zkonvertováno nejprve v programu Freemake Video Converter 3.0.2⁶⁹, a posléze v programu Apple QuickTime Player Verze 10.1 (501.22), který je součástí Mac OS X 10.7.⁷⁰

Interaktivní učebnici vždy tvoří titulní strana, kam je vložen garant vzdálené výuky U3V, tím je Česká zemědělská univerzita v Praze, pod kterou semestrální kurzy probíhají, dále název tohoto kurzu „Etika jako východisko z krize společnosti“, typ kurzu, číslo a název přednášky - „Etika je slovo, slušnost je čin“, jméno přednášejícího lektora - PhDr. Jan Šolc, úpravu pro iPad provedla Šárka Chaloupková, a že se jedná o vzdálenou výuku U3V. (viz. Obrázek 18: Titulní strana elektronické učebnice, 1. Přednáška; Obrázek 19: Titulní strana, přednáška 4.)

Po zavření titulní strany se posluchačům spustí video tj. celá natočená přednáška. Dále je učebnice rozdělena do kapitol (viz. Obrázek 22: Začátek kapitoly, doplněno obrázkem; Obrázek 27: Další první kapitola). Kapitoly obsahují přepis videopřednášek, úsek videa (Obrázek 38: Video si můžete pustit i přes celou obrazovku; Obrázek 24: Další kapitola s videem), který náleží k této kapitole, což je dané univerzitou. My jsme elektronickou učebnici rozšířily o obrázkové galerie (Obrázek 28: Ukázka obrázkové galerie; Obrázek 29: Ukázka obrázkové galerie; Obrázek 30: Ukázka obrázkové galerie; Obrázek 39: Další galerie), zkušební testy (Obrázek 23: Ukázka testu- chyba; Obrázek 32: Rozšíření učebnice, test a po žlutém rámečku následují další zajímavosti), interaktivní obrázky (Obrázek 40: Interaktivní obrázek s otázkou) a další texty jako jsou životopisy (Obrázek 35: Ukázka z učebnice, žlutý rámeček- rozšíření učiva; Obrázek 43: Doplnění učebnice), citáty v přednáškách zmíněných velikánů (Obrázek 34:: Ukázka z učebnice, Vložení obrázku s citátem; Obrázek 33: Vložení obrázku s citátem;

⁶⁸ iBook Autor program na tvorbu elektronických učebnic

⁶⁹Freemake Video Converter 3.0.2, [online]. Dostupné z: WWW:<
http://www.freemake.com/free_video_converter/ >.

⁷⁰ Apple QuickTime Player. Verze 10.1 (501.22) součástí Mac OS X 10.7

Obrázek 25: Doplnění elektronické učebnice (citáty) a jiné zajímavé odkazy na elektronické zdroje (Obrázek 26: Doplnění učebnice o zajímavé odkazy), ale i na knihy. Vždy po vložení žlutého rámečku s textem: „Pokud je někdo zvědavé mysli, pokud má někdo dojem, že snese či potřebuje něco pro inspiraci...“, následuje rozšíření elektronické učebnice (Obrázek 37: Ukázka z učebnice, po žlutém rámečku následuje rozšíření učebnice; Obrázek 35: Ukázka z učebnice, žlutý rámeček- rozšíření učiva; Obrázek 43: Doplnění učebnice)

PRAKTICKÁ ČÁST

10 Výzkumná sonda

Výzkumná sonda je typem drobnějšího empirického šetření. Může mít kvantitativní či kvalitativní charakter, případně charakter historické výzkumné sondy. Pro zjištění potřebných dat jsme v naší práci použili kvantitativní výzkumnou sondu.

10.1 Popis výzkumného postupu

1. Příprava a vytvoření prvního dílu elektronické učebnice (viz. kapitola 9.4 Tvorba elektronické interaktivní učebnice pro iPad).
2. Zahájení letního semestrálního kurzu, seznámení seniorů s iPadem a jeho použitím, názorná ukázka elektronické interaktivní učebnice - zapínání, otáčení stránek, spuštění videopřednášky, zvětšení písma, ovládání hlasitosti - vše dotykem prstu. Vysvětlení výzkumného záměru seniorům.
3. K dispozici jsme měli čtyři iPady. Rozdělení seniorů do tří čtyřčlenných skupin, každá skupina seniorů absolvovala čtyři přednášky tradičním způsobem a dvě přednášky s iPadem. Skupina seniorů s iPady studovala vždy v jiné učebně.
4. Po skončení celého semestrálního kurzu byl seniorům rozdán dotazník s cílem zjistit uživatelskou přívětivost iPadu a zda je typ tohoto studia více motivoval k dalšímu samostudiu.
5. Vyhodnocení zjištěných dat a jejich interpretace.

10.2 Metody získávání dat

Pro zjištění potřebných dat jsme použili metodu anonymního dotazníku, který je sestaven z deseti otázek. Otázky jsme se snažili formulovat jasně a srozumitelně. Převážně jsme volili otázky uzavřené, ale i s možností doplnění vlastním komentářem.

10.3 Výzkumné otázky

První otázka je rozdělena na několik položek a týká se osobního charakteru respondentů, druhá otázka týkající se počítačové gramotnosti je s možností výběru ano, ne. Třetí otázka zjišťuje, odkud se senioři dozvěděli o možnosti studia na VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi. V dalších otázkách se již dostáváme k hlavnímu cíli výzkumné sondy. Otázky jsou zaměřeny na uživatelskou přívětivost iPadu, na výhrady či spokojenost s kvalitou elektronické učebnice a jejím použitím, zvláště pro zdravotně znevýhodněné seniory a zda je elektronická učebnice motivovala k dalšímu samostudiu a vyhledávání nových informací.

Další otázky:

4. Co Vám dělalo při studiu VU3V největší potíže?
5. Celkový pocit z výuky?
6. Jak jste přivítali možnost zkusit studovat pomocí nových technologií jako je iPad?
7. Uživatelská přívětivost stolního počítače nebo iPadu (s možností výběru)
 - Celkové ovládání
 - Úprava písma
 - Sledování videopřednášek
 - Ovládání při vyplňování testů
 - Rychlost zařízení
 - Ke studiu či samostudiu byste preferovali práci spíše na...
 - Výhrady
8. Jaký názor máte na využití iPadu jako učebnice pro Vás i ostatní seniory?
9. Motivovala Vás učebnice k prohlubování a získávání dalších znalostí?
10. Co Vás na této učebnici pro iPad nejvíce zaujalo?

10.4 Cíl výzkumné sondy

Hlavním cílem této výzkumné sondy je zjistit, jestli bude pro seniory uživatelsky přívětivější práce a studium na iPadu, než práce se stolním počítačem, zda je bude studium pomocí elektronické interaktivní učebnice více motivovat k dalšímu vzdělávání. Dílčím cílem výzkumné sondy je zjistit, kde se senioři dozvěděli

o možnosti studia, abychom mohli pokračovat v neúčinnější reklamě a tím zvýšit počet studentů.

10.5 Charakteristika respondentů, analýza otázek 1-3

Výzkumné sondy se zúčastnili všichni studenti VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi, kteří se přihlásili ke studiu třetího semestrálního kurzu s názvem „Etika jako východisko z krize společnosti“, což bylo 12 seniorů. Z toho 3 muži a 9 žen, v procentech tj. 75% žen a 25% mužů. (viz. Tabulka 4). Někteří posluchači měli zdravotní problémy, jako je osteoartróza- problémy s jemnou motorikou, postižení zraku a postižení sluchu.

Otázka č.1

V otázce č. 1 jsme položili dotazy osobního charakteru. Ptali jsme se na pohlaví a věk respondentů. V tabulce níže vidíme, že nejvíce je zastoupena skupina seniorů ve věku 60- 69 let a to 75% respondentů.

1. Pohlaví, Věk					
Věk ženy	Celkem	Věk muži	Celkem	Celkem m+ž	V procentech
50- 59	1	50- 59	-	1	8,33%
60- 69	6	60- 69	3	9	75%
70- 79	1	70- 79	-	1	8,33%
80- 89	1	80- 89	-	1	8,33%
ženy	9	muži	3	12	100%
Celkem žen v %	75%	Celkem mužů v %	25%	100%	%

Tabulka 4

Další položkou v otázce č. 1 byl dotaz na místo bydliště. Jak nám ukazuje tabulka č. 5, většina respondentů bydlí na vesnici nebo na malém městě do 5 000 obyvatel, a to 58,33% respondentů, 41,66% respondentů bydlí ve městě do 50 000 obyvatel.

Místních posluchačů je pouze 16,66%, zbylých 83,33% je dojíždějících z celého kraje.⁷¹ (viz. Tabulka 5).

1. Místo bydliště respondentů						
Ve vesnici, městě	Počet žen	Ženy v procentech	Počet mužů	Muži v procentech	Celkem ž+m	Ž+M v procentech
do 5 000 obyvatel	6	66,66%	1	33,33%	7	58,33%
do 50 000 obyvatel	3	33,33%	2	66,66%	5	41,66%
do 100 000 obyvatel	0	0%	0	0%	0	0%
nad 100 000 obyvatel	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	9	100% ž	3	100% m	12	100% ž+m

Tabulka 5

Tabulka č. 6 nám znázorňuje současnou domácí situaci respondentů. 58,33% respondentů žije ve vlastní domácnosti s partnerem, z toho 44,44% žen a 100% mužů. 41,66% respondentů žije ve vlastní domácnosti sám, z toho 0% mužů a 55,55% žen. Tím se potvrzují demografické výzkumy, že se ženy dožívají vyššího věku než muži (viz. Tabulka 6).

1. V současnosti žijí respondenti						
	Počet žen	Ženy v procentech	Počet mužů	Muži v procentech	Celkem ž+m	Ž+M v procentech
Ve vlastní domácnosti sám	5	55,55%	0	0%	5	41,66%
Ve vlastní domácnosti s partnerem	4	44,44%	3	100%	7	58,33%
Ve vlastní domácnosti s dětmi	0	0%	0	0%	0	0%

⁷¹ Více než jeden rok jsme byli jediným Konzultačním střediskem VU3V v Jihomoravském kraji.

V zařízení sociální péče	0	0%	0	0%	0	0%
Jinde	0	0%	0	0%	0	0%
Celkem	9	100%	3	100%	12	100%

Tabulka 6

Poslední položka v první otázce se týkala dosaženého vzdělání respondentů. (viz. Tabulka 7) Největší počet respondentů dosáhlo středního vzdělání s maturitou, a sice 75% respondentů, 16,66% respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání, 8,33% respondentů dosáhlo vzdělání vyučen.

1. Dosažené vzdělání respondentů						
	Počet žen	Ženy v procentech	Počet mužů	Muži v procentech	Celkem ž+m	Ž+M v procentech
Základní	0	0%	0	0%	0	0%
Vyučen/a	1	11,11%	0	0%	1	8,33%
Střední s maturitou	6	66,66%	3	100%	9	75%
Vyšší odborné	0	0%	0	0%	0	0%
Vysokoškolské	2	22,22%	0	0%	2	16,66%
Celkem	9	100% ž	3	100% m	12	100% ž+m

Tabulka 7

Otázka č. 2.

Tato otázka se týká počítačové gramotnosti posluchačů VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi (viz. Tabulka 8). Bylo zjištěno, že 83,33% respondentů má zkušenosti s počítačem. 25% respondentů se nesetkala s počítačem v práci, ale jinde a dokonce 91,66% respondentů počítač vlastní a používá ho. Pouze 8,33% respondentů se s počítačem setkalo na VU3V poprvé.

2. Počítačová gramotnost				
Otázky	Odpovědi respondentů		Vyjádřeno v procentech	
	ANO	NE	ANO	NE
Pracujete, používáte počítač?	10	2	83,33%	16,66%
Pracoval/a jste na počítači v zaměstnání?	9	3	75%	25%
Vlastníte počítač?	11	1	91,66%	8,33%
Používáte internet?	10	2	83,33%	16,66%
Používáte e-mail?	10	2	83,33%	16,66%

Tabulka 8

Otázka č. 3. Zjišťuje, kde se studenti dozvěděli o možnosti studia na VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi (pokračování v co nejefektivnější reklamě a získávání nových posluchačů. (viz. Tabulka 9).

3. Kde jste se dozvěděli o možnosti studia u nás na VU3V		
Možnosti	Počet odpovědí	V procentech
Rodina	3	23,07%
Přátelé	4	30,77%
Tisk	3	23,07%
Internet, média	2	15,38%
Jiná odpověď	1 (místní rozhlas)	7,69%
Celkem	13	100%

Tabulka 9

Touto otázkou jsme zjistili, že nejlepším způsobem, jak získat nové posluchače je takzvaná „sněhová koule“, to znamená, že přátelé ke studiu přizvou přátele. Následují informace získané z rodiny, z tisku a z internetu. (viz. Tabulka 9).

10.6 Analýza získaných dat z otázek č. 4., 5., 6., 8., 9. a 10

Otázka č.4

Ve čtvrté otázce celých 66,66% seniorů odpovědělo, že při studiu nemá žádné problémy, 16,66% studentů má problém s nedostatkem času a také zmínili zdravotní

potíže se sluchem - 16,66% respondentů, 8,33% seniorů má problém s pamětí a problém s nešikovnými prsty (Osteoartróza) - uvedlo 8,33% respondentů. (viz. Tabulka 10)

4. Co Vám dělalo při studiu největší potíže						
	Počet odpovědí u žen	U žen v procentech	Počet odpovědí u mužů	U mužů v procentech	Celkem odpovědí ž+m	Odpovědi Ž+M v procentech
Nic, bez problémů	7	77,77%	1	33,33%	8	66,66%
Nedostatek času	1	11,11%	1	33,33%	2	16,66%
Problémy se sluchem	1	11,11%	1	33,33%	2	16,66%
Paměť	1	11,11%	0	0%	1	8,33%
Prsty (klouby)	1	11,11%	0	0%	1	8,33%

Tabulka 10

Otázka č. 5

V této otázce jsme zjišťovali celkový pocit z výuky, všichni respondenti odpověděli jednoznačně **pozitivní pocit**. (viz. Tabulka 11).

5. Celkový pocit z výuky						
	Počet žen	Ženy v procentech	Počet mužů	Muži v procentech	Celkem ž+m	Ž+M v procentech
Pozitivní	9	100%	3	100%	12	100%
Negativní	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 11

Otázka č.6

V této otázce jsme se ptali, jak senioři přivítali možnost studia na iPadu, měli na výběr ze tří možností - negativně, nemám rád/a nové věci, pozitivně, byl/a jsem nadšen/a. (viz. Tabulka 12).

6. Jak jste přivítali možnost zkusit studovat pomocí nových technologií jako je iPad?						
	Počet žen	Ženy v procentech	Počet mužů	Muži v procentech	Celkem ž+m	Ž+M v procentech
Negativně nemám rád/a nové věci	1	11,11%	0	0%	1	8,33%
Pozitivně	6	66,66%	1	33,33%	7	58,33%
Byl/a jsem nadšen/a	2	22,22%	2	66,66%	4	33,33%

Tabulka 12

Otázka č.8

Otázka zněla, jaký názor máte na využití iPadu jako učebnice pro Vás i ostatní seniory? Senioři tuto otázku doplňovali vlastním komentářem. Všichni respondenti odpovídali ve prospěch iPadu, zařízení by doporučili. Odpovídali např. „Má budoucnost ve všech směrech.“; „ Nemá žádnou chybu.“; „Výhledově vynikající, hlavně pro nás seniory.“ apod.

Otázka č.9

Na otázku, zda Vás elektronická interaktivní učebnice více motivovala k samostudiu, odpověděli všichni respondenti jednoznačně Ano, i když měli na výběr ze čtyř možností.(viz. Tabulka 13).

9. Motivovala Vás učebnice k prohlubování a získávání dalších znalostí?						
	Počet žen	Ženy v procentech	Počet mužů	Muži v procentech	Celkem ž+m	Ž+M v procentech
Ano	9	100%	3	100%	12	100%
Spíše ano	0	0%	0	0%	0	0%
Spíše ne	0	0%	0	0%	0	0%
Ne	0	0%	0	0%	0	0%

Tabulka 13

Otázka č.10

Otázku č. 10 měli senioři doplnit vlastním komentářem. Zjistilo se, že nejvíc posluchače zaujalo rozšíření učebnice o zajímavosti, obrázkové galerie, odkazy na další

texty, kterými byla elektronická učebnice doplněna pro jejich motivaci k dalšímu samostudiu. (viz. Tabulka 14). Jak píše jeden student: „Nad vašimi odkazy jsem strávil další 4 hodiny zajímavého čtení na internetu, a ty obrazové galerie!“

10. Co Vás na této učebnici pro I-Pad nejvíce zaujalo?	
Nejčastější odpovědi	Četnost odpovědí
Intuitivní ovládání	5
Praktičnost, lehká, skladná	5
Přenositelnost, použití kdekoli	2
Přehlednost, přístupnost	2
Vše hlavně informace, texty, obrázky a odkazy navíc	6

Tabulka 14

10.7 Analýza získaných dat, pro zjištění hlavního výzkumného cíle

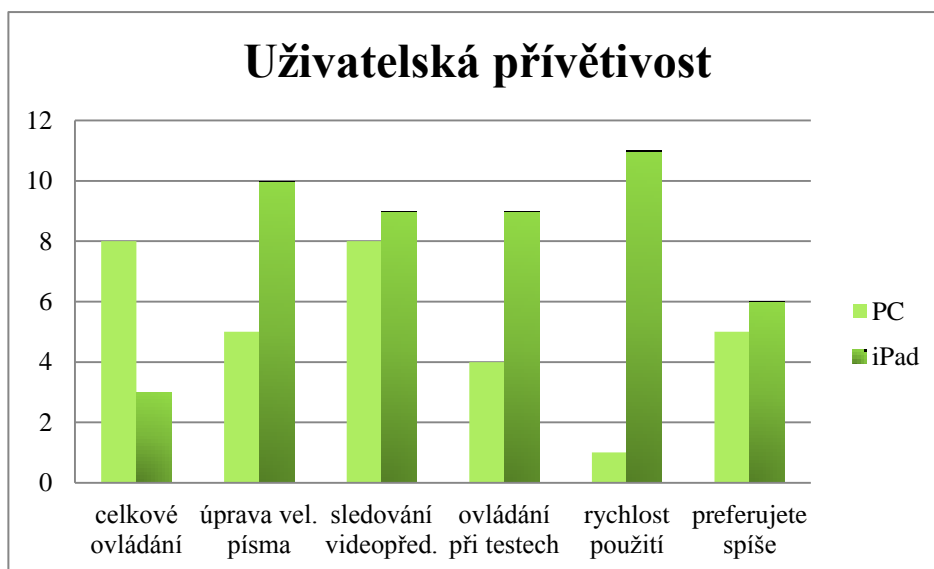
Otázka č. 7. Uživatelská přívětivost

V otázce č. 7 jsme se pokusili zjistit, jestli je pro seniory uživatelsky přívětivější iPad nebo stolní počítač. Senioři měli možnost rozdat 12 bodů. 6 bodů pro PC a 6 bodů pro iPad, nebo se mohli rozhodnout, že se jim více líbila práce pouze na jednom zařízení a dát bod pouze jemu (viz. Tabulka 15: Počty kladných odpovědí na uživatelskou přívětivost). Dále je v tabulce 15 uvedeno, že PC celkem od seniorů získalo 31 kladných hlasů a iPad 48. V další podkapitole se pokusíme tedy zjistit, zda je mezi těmito proměnnými statisticky významný rozdíl pomocí testu dobré shody Chí- kvadrátu. (viz. Tabulka 16) V poslední kolonce měli senioři možnost vypsát výhrady k některému zařízení. Zjistilo se, že k iPadu neměli senioři žádnou výhradu a k PC pouze jednu- ovládání myši, jak uvedla jedna seniorka: „Kvůli nešikovným prstům.“ (Osteoartróza)

7. Uživatelská přívětivost		
	PC	iPad
Celkové ovládání	8	3
Úprava velikosti písma	5	10
Sledování videopřednášek	8	9

Ovládání při vyplňování testů	4	9
Rychlost použití	1	11
Ke studiu preferujete práci na PC či iPadu	5	6
Celkem	31	48
Výhrady	1 (myš)	0

Tabulka 15: Počty kladných odpovědí na uživatelskou přívětivost

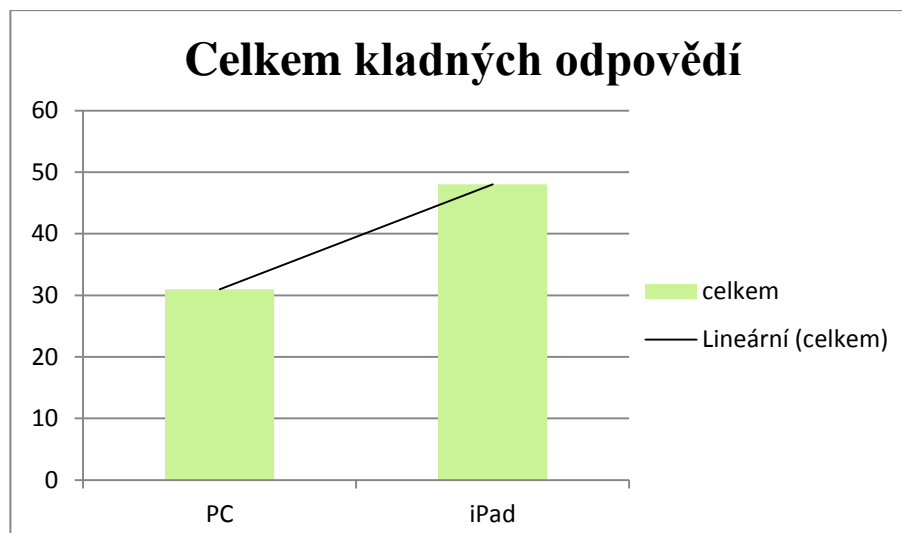
Graf 2: Uživatelská přívětivost

10.7.1 Test dobré shody CHI kvadrát⁷²

Stanovení věcné hypotézy:

Appel iPad je pro seniory uživatelsky přívětivější než stolní počítač.

⁷² CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. s. 81-100

Graf 3: Rozdíl kladných odpovědí mezi PC a iPadem

Nejprve si formulujeme nulovou a alternativní hypotézu.

Nulová hypotéza (H_0)

Mezi uživatelskou přívětivostí PC a iPadu pro posluchače VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi nejsou statisticky významné rozdíly.

Alternativní hypotéza (H_A)

Mezi uživatelskou přívětivostí PC a iPadu pro posluchače VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi jsou statisticky významné rozdíly.

Test dobré shody Chí- kvadrát					
Uživatelská přívětivost	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P- O	(P- O)²	(P- O)² / O
PC	31	39,5	-8,5	72,25	1,829
iPad	48	39,5	8,5	72,25	1,829
	$\Sigma 79$	$\Sigma 79$			$\Sigma 3,658$

Tabulka 16

$$\chi^2 = \sum \frac{(P-O)^2}{O}$$

Máme 2 řádky tabulky = 1 stupeň volnosti

Kritická hodnota $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$ (najdeme ve statistických tabulkách⁷³)

Vypočítaná hodnota testového kritéria je menší než kritická hodnota nalezená v tabulkách $3,658 < 3,841 \Rightarrow$ **musíme přijmout nulovou hypotézu** (výsledky je možné vysvětlit na základě náhody) a odmítáme tedy alternativní hypotézu.

Závěr: Mezi uživatelskou přívětivostí PC a iPadu, pro posluchače VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi, nejsou statisticky významné rozdíly.

10.8 Vyhodnocení výzkumu a jeho interpretace

V prvních otázkách na věk, pohlaví, bydliště, současnou domácí situaci respondentů a dosažené vzdělání bylo zjištěno, že největší zastoupení seniorů ve VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi je 75% respondentů ve věku 60-69 let, 75% žen a 25% mužů. Většina respondentů žije na vesnici nebo malém městě do 5 000 obyvatel a to 58,33% respondentů a stejný počet respondentů žije ve vlastní domácnosti s partnerem. Nejvíce seniorů dosáhlo středního vzdělání s maturitou, a sice 75%. V otázce na předchozí počítačovou gramotnost odpověděla většina seniorů, že se s počítačem setkala a pracovala na něm a dokonce 91,66% respondentů počítač vlastní a používá ho. V třetí otázce jsme se ptali, odkud se senioři dozvěděli o možnosti studia na VU3V, abychom mohli nadále pokračovat v účinné reklamě. Nejvíce seniorů odpovědělo, že se o možnosti studia dozvěděli od přátel a hned potom následuje rodina a tisk.

Ve čtvrté otázce, kde jsme se ptali na potíže při výuce, většina seniorů odpověděla, že „nic“ a to 66,66% respondentů. Někteří senioři uvedli problém se sluchem - 16,66% respondentů a 8,33% respondentů mělo problém s ovládáním myši - nešikovné prsty. Na otázku pátou o celkovém pocitu z výuky odpovědělo 100% respondentů pozitivně. V šesté otázce - jak jste přivítali možnost seznámení se s iPadem - respondenti odpovídali, že v 58,33% tuto možnost přivítali pozitivně a 33,33% dokonce bylo nadšeno.

Sedmá stěžejní otázka na uživatelskou přívětivost, která nám odpovídá na hlavní cíl realizované výzkumné sondy, bylo zjištěno a statisticky ověřeno pomocí testu dobré

⁷³ CHRÁSKA, M. *Úvod do výzkumu v pedagogice*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2006. s. 190

shody Chí- kvadrátu, že mezi užíváním iPadu a stolního počítače není statisticky významný rozdíl. (i když iPad získal o 17 kladných odpovědí více než PC). Na osmou otázku, zda by iPad doporučili ostatním seniorům, respondenti odpovídali kladně, že by zařízení doporučili. V deváté otázce, která se ptá na další cíl výzkumné sondy, a sice na motivaci k dalšímu samostudiu za pomoci elektronické interaktivní učebnice 100% respondentů jednoznačně odpovědělo ano. V desáté otázce se zjistilo, že nejvíc posluchače zaujalo rozšíření učebnice o zajímavosti, obrázkové galerie, odkazy na další texty, kterými byla elektronická učebnice doplněna.

ZÁVĚR

Podařilo se nám splnit stanovené cíle této diplomové práce, a to seznámit studenty VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi s novými technologiemi - iPadem od Applu. Vytvořili jsme elektronickou učebnici pro výuku třetího semestrálního kurzu s názvem „Etika jako východisko z krize společnosti“ a tuto učebnici jsme s úspěchem ověřili v praxi.

Hlavní cílem této diplomové práce bylo zjistit, zda bude pro seniory uživatelsky přívětivější práce a studium na iPadu, než práce s počítačem, zda je práce s elektronickou učebnicí více motivovat k dalšímu samostudiu. Realizovaná výzkumná sonda nám vyvrátila alternativní hypotézu, že mezi uživatelskou přívětivostí PC a iPadu pro posluchače VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi jsou statisticky významné rozdíly. Museli jsme tedy přijmout nulovou hypotézu, že mezi proměnnými není statisticky významný rozdíl. Avšak potěšujícím faktem pro nás bylo, že iPad získal o 17 kladných reakcí více než PC. K použití a studiu na iPadu neměli senioři žádné výhrady a doporučili by ho i pro ostatní seniory, snáze se s iPadem pracovalo i seniorům s onemocněním kloubů. 100% studentů - seniorů se vyjádřilo, že je způsob tohoto studia s využitím elektronické interaktivní učebnice více motivoval k dalšímu samostudiu a nejvíce je na této učebnici zaujalo právě rozšíření učebnice o zajímavosti, obrázkové galerie, testy, odkazy a další texty, kterými byla elektronická učebnice doplněna.

Podařilo se splnit i vedlejší cíl diplomové práce, tím bylo zvýšení počtu studentů - seniorů v VU3V v Suchohrdlech u Miroslavi. Dosáhli jsme toho působením pravidelné reklamy, letákové kampaně, rozhovory a články do novin i osobním kontaktem se seniory. V prvním pilotním kurzu navštěvovali VU3V čtyři studenti, v druhém kurzu jich bylo šest a do třetího kurzu se přihlásilo ke studiu dvanáct studentů.

V úvodu bylo také zmíněno, že by tato práce mohla posloužit jako návod ostatním komunitním školám jak zlepšit život seniorů v jejich komunitě. Protože jsme byli více jak jeden rok jediným konzultačním střediskem VU3V v Jihomoravském kraji, tak začátkem třetího semestrálního kurzu se nám podařilo otevřít další konzultační středisko VU3V ve Višňové, kde se tamější základní škola již řadu let zaměřuje na vzdělávání ostatních věkových skupin a kde mají početnou seniorskou základnu. Posléze bychom mohli ve spolupráci s garantem VU3V Českou zemědělskou univerzitou v Praze

a s Libereckou technickou univerzitou ověřit využití iPadu a interaktivní učebnice v praxi i v tomto konzultačním středisku.

V Komunitní škole v Suchohrdlech u Miroslavi se budeme nadále věnovat aktivitám pro seniory a mezigeneračnímu sblížení a porozumění, poněvadž aktivním způsobem života můžeme proces stárnutí výrazně zpomalit a hlavně prožít zbytek života kvalitně a smysluplně. Návod na dlouhověkost, nám poskytl již Jan Amos Komenský ve výchově starců: **„Podstata dlouhověkosti jest nežít v zahálce, nýbrž stále být v horlivé práci. Neboť pro líného jest ustavičně noc a spánek, pro pracovitého den a bdění. Zahálka je hrob za živa; zahálčivec je tedy podoben mrtvému. Rovněž: Smrt míti vždy před očima. Jako je jisto, že jsme se narodili, tak jistě musíme zemřít, nejisto však kdy; a přece na tom bodě závisí věčnost“**⁷⁴

A jak pronesl na konferenci „Evropského roku aktivního stárnutí“, Doc. RNDr. Martin Šolc, Csc. závěrem svého referátu o rozvoji seniorského vzdělávání v Evropě a ve světě: *„Nejen ve světě, ale i u nás si politici uvědomili skutečnost, že senioři, kteří sedí ve školních lavicích, jsou pro stát levnější, než senioři sedící v čekárnách u lékaře.“*⁷⁵

⁷⁴ KOMENSKÝ, J. A., přeložil HENDRICH, J. *Vševýchova*. [online]. Státní nakladatelství v Praze, 1948.

⁷⁵ ŠOLC, M. referát: *Rozvoj seniorského vzdělávání v Evropě a ve světě*. [konference Evropský rok aktivního stárnutí ze dne 17. 01. 2012].

11 SEZNAM LITERATURY

11.1 Seznam odborné literatury

1. **ADAMEC, P., KRYŠTOF, D.** *Univerzity třetího věku na vysokých školách*. 1. vyd. Brno: Asociace U3V ČR o.s. ve spol. Masarykovou univerzitou. 2011. s. 135. ISBN 978-80-210-5640-4.
2. **CANGELOSI, J. S.** *Strategie řízení třídy*. 5. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2009. 289 s. ISBN 978-80-7367-650-6.
3. **HARTL, P.** *Stručný psychologický slovník*. 1.vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80- 7178- 803- 1.
4. **HAŠKOVCOVÁ, H.** *České ošetřovatelství 10: Manuálek sociální gerontologie*. 1. vyd. Brno: IDV PZ, 2002. 82 s. ISBN 80-7013-363-5.
5. **HAŠKOVCOVÁ, H.** *Fenomén stáří*. 2.vyd. předělané a dopl. Praha: Havlíček Brain team, 2010. 365s. ISBN 978-80-87109-19-9
6. **CHRÁSKA, M.** *Úvod do výzkumu v pedagogice*. 2. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2006. 201 s. ISBN 80-244-1367-1.
7. **KALIBOVÁ, K., PAVLÍK, Z., VODÁKOVÁ, A.** *Demografie (nejen) pro demografy*. 2. upr. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1998. 128 s. ISBN 80-85850-30-3.
8. **KALVACH, Z.** a kol. *Úvod do gerontologie a geriatrie*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1997. 173 s. ISBN 80-7184-366-0.
9. **KIM, S. H.** *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*. 2. vyd. Praha: Management Press, 2003. 162 s. ISBN 80-7261-078-3.
10. **KLIMEŠ, L.** *Slovník cizích slov*. 5. vyd. Praha: Státní pedagog. nakladatelství, 1994. 855 s. ISBN 80-04-26059-4.
11. **KŘIVOHLAVÝ, J.** *Pozitivní psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2004. 195 s. ISBN 80-7178-835-X.
12. **KYRIACOU, CH.** *Klíčové dovednosti učitele*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996. 155 s. ISBN 80-7178-022-7.
13. **LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KREJČÍŘOVÁ, D.** *Vývojová psychologie s úvodem do neurofyzologie*. Praha: H&H, 1998. 132 s. ISBN 80-86180-03-4.
14. **MALÍKOVÁ, E.** *Péče o seniory v pobytových zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. 328 s. ISBN 978- 80- 447- 3148- 3.

15. **MÜHLPACHR, P.** *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. ISBN 978-80-210-5029-7.
16. **NAKONEČNÝ, M.** *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1996. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.
17. **NELEŠOVSKÁ, A.** *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. 172 s. ISBN 80-247-0738-1.
18. **OBST, O.** *Didaktika sekundárního vzdělávání*. 1.vyd. Olomouc: Universita Palackého, 2006. 195 s. ISBN 80-244-1360-4.
19. **PACOVSKÝ, V.** *O stárnutí a stáří*. 1 vyd. Praha: Avicenum, 1990, 136 s. ISBN 80-201-0076-8.
20. **PACOVSKÝ, V., HEŘMANOVÁ, H.** *Gerontologie*. Praha: Avicenum, 1981. 304 s. ISBN 80-044-81.
21. **PAVKOVÁ, J. a kol.,** *Pedagogika volného času*. 3. akt. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2002. ISBN 80-7178- 711-6.
22. **POKORNÁ, A.** *Komunikace se seniory*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 158 s. ISBN 978-80-247-3271-8.
23. **PŘÍHODA, V.** *Ontogeneze lidské psychiky*. I-IV. 1. vyd. Praha: SPN, 1974. ISBN 14-429-74.
24. **RABUŠIC, L.** *Česká společnost stárne*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1155-6.
25. **ŘEZÁČ, J.** *Sociální psychologie*. 1. vyd. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.
26. **ŠIMÍČKOVÁ- ČÍŽKOVÁ, J. a kol.** *Přehled vývojové psychologie*. Dotisk 2. nezm. vyd. Olomouc: UPOL, 2005. 175 s. ISBN 80-244-0629-2.
27. **ŠTILEC, M.** *Program aktivního stylu života pro seniory*. 1. vyd. Praha: Portál, s.r.o., 2004. 135 s. ISBN 80-7178-920-8.
28. **ŠVANCARA, J.** *Psychologie stárnutí a stáří*. Praha: SPN, 1983. 111 s.
29. **VENGLÁŘOVÁ, M.** *Problematické situace v péči o seniory*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.
30. **VIDOVIČOVÁ, L.** *Stárnutí, věk a diskriminace - nové souvislosti*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 233 s. EDIS. ISBN 978-80-210-4627-6.

11.2 Zvláštní typy monografií

1. **CHALOUPKOVÁ, Š.** *Motivace dětí 3. -5. tříd na málotřídních školách (Suchohrdly u Mir., Jiřice u Mir a Vedrovice) v hodinách tělesné výchovy.* Olomouc, 2010. 56 s. Bakalářská práce na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého na Ústavu pedagogiky a sociálních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. PaedDr. Václav Klapal Ph.D.
2. **ŠOLC, M.** *Rozvoj seniorského vzdělávání v Evropě a ve světě.* Referát z konference Evropského roku aktivního stárnutí ze dne 17. 01. 2012. Zdroj vlastní audiozáznam.

11.3 Elektronické zdroje

1. **BURCIN, B., KUČERA, T.** *Nová kmenová prognóza populačního vývoje České republiky (2003-2065).* Demografie, 2004. roč. 46, č. 2, s. 100-111. [online]. Dostupné z: WWW:<http://www.demografie.info/?cz_prognozyprognozacr>. [cit. 2009-06-14].
2. Český statistický úřad. *Projekce obyvatelstva v krajích.* 2012. [online]. © Český statistický úřad, Aktualizace 17. 08. 2011 Dostupné z URL: WWW:<[http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001ED542/\\$File/4025rb.pdf](http://www.czso.cz/csu/2004edicniplan.nsf/t/B0001ED542/$File/4025rb.pdf)>. [cit. 2012-04-21].
3. Demografický informační portál. *O demografii.* 2008. [online]. Vydavatelem portálu je občanské sdružení - Demografické informační centrum. ISSN 1801-2914. Demografie.info využívá redakční systém OSTRWE. Design&layout © 2004-2009 Daniel Hůle. Pokud není uvedeno jinak, grafy i tabulky vycházejí z datové základny Českého statistického úřadu. Dostupné z: WWW:<http://www.demografie.info/?cz_odemografii>. [cit. 2012-04-21].
4. Encyklopedie univerzum, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cotoje.cz/>>. [cit. 2012-05-30].
5. Slovník cizích slov info, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://slovník-cizich-slov.info>>. [cit. 2012-05-30].
6. Slovník cizích slov, [online]. Dostupné z: WWW:<<http://www.cojeco.cz/>>. [cit. 2012-05-30].

7. E- senior. Univerzita třetího věku, [online]. Vytvořilo IPC PEF- Česká zemědělská univerzita v Praze, 2011, systém využívá SVV 2.0, Dostupné z: WWW:<<http://www.e-senior.cz/www> >. [cit. 2012-04-30].
8. KOMENSKÝ, J. A. přeložil HENDRICH, J., *Vševýchova- Pampaedia*. Státní nakladatelství v Praze, 1948. [online]. Dostupné z: WWW:<http://www.ceskestudny.cz/media/files/12b351a76c70d8e9361281a8d693b19a/knihy/j.a.komensky_-_vsevychova.doc>. [cit. 2012-06-01].
9. Ministerstvo práce a sociálních věcí, [online]. Vytvořilo MPSV Aktualizace: 10. 01. 2008. Dostupné z: WWW:<<http://www.mpsv.cz/cs/4979> >. [cit. 2012-04-30].
10. TOŠNEROVÁ, T. *Ageismus, průvodce stereotypy a mýty a o stáří*. 1. vyd. Praha: Ambulance pro poruchy paměti Ústav lékařské etiky 3. LF UK a FNKV Praha 10, 2002. ISBN: 80-238-9506-0. [online]. Copyright © 2008 Pecujici.cz; webhosting, webdesign a publikační systém: Econnect. Dostupné z: WWW:<<http://www.pecujici.cz/prirucky.shtml?x=147566>>. [cit. 2012-03-26].
11. Třetí věk- Portál pro české důchodce a seniory. [online]. Pub. 18. 05. 2012. Copyright © 2005 – 2010. Dostupné z: WWW:<<http://www.tretivek.cz/201204/univerzity-tretiho-veku/>>. [cit. 2012-05-19]. >.

11.4 Elektronický program

1. **Apple Inc.** *iBooks Author* [online]. Verze 1.1, Výrobce © 2011 Apple Inc. Aktualizace: 07. 03. 2011. Počítačový program na tvorbu elektronických učebnic na počítači s operačním systémem Mac OS X. Dostupné z: WWW:<<http://itunes.apple.com/cz/app/ibooks-author/id490152466>>.
2. **Freemake.** *Freemake Video Converter*. 2011. [online]. Verze 3.0.2, Výrobce Freemake. Aktualizace: 20. 03. 2012. Počítačový program pro konverzi mezi formáty videa. Dostupné z: WWW:<http://www.freemake.com/free_video_converter/ >.
3. **Apple Inc.** *Apple QuickTime Player*. 2009- 2012. [počítačový program- součástí Mac OS X 10.7]. Verze 10.1 (501.22), Výrobce © 2011 Apple Inc. Program pro přehrávání a konverzi videa.

12 SEZNAM ZKRATEK

A3V	Akademie třetího věku;
Apple Inc	americká nadnárodní společnost, která navrhuje a prodává spotřební elektroniku, počítačový software a osobní počítače;
ČSÚ	Český statistický úřad;
iBooks Author	program na tvorbu elektronických učebnic;
iBooksprohlížeč	elektronických učebnic;
iOS	mobilní operační systém;
iPad	multimediální zařízení typu tablet;
iTunes	prohlížeč médií;
Mac OS X	operační systém společnosti Apple Inc;
PC	stolní počítač;
U3A Online	první virtuální U3V se sídlem v Austrálii;
U3V	Univerzita třetího věku;
VU3V	Virtuální univerzita třetího věku;

13 SEZNAM TABULEK

TABULKA 1: OČEKÁVANÁ % STRUKTURA OBYVATELSTVA PODLE HLAVNÍCH VĚKOVÝCH SKUPIN A INDEX STÁŘÍ V JIHMORAVSKÉM KRAJI 2002-2050 (ÚDAJE ČESKÉHO STATISTICKÉHO ÚŘADU Z R. 2009) ...	14
TABULKA 2: VĚKOVÉ SLOŽENÍ OBCE KE DNI 1. 2. 2012 (ÚDAJE ZJIŠTĚNÉ NA OBECNÍM ÚŘADĚ SUCHOHRDLY U MIROSLAVI).....	15
TABULKA 3: OBYVATELÉ NAD 50 LET KE DNI 1. 2. 2012 (ÚDAJE ZJIŠTĚNÉ NA OBECNÍM ÚŘADĚ SUCHOHRDLY U MIROSLAVI).....	15
TABULKA 4.....	53
TABULKA 5.....	54
TABULKA 6.....	55
TABULKA 7.....	55
TABULKA 8.....	56
TABULKA 9.....	56
TABULKA 10.....	57
TABULKA 11.....	57
TABULKA 12.....	58
TABULKA 13.....	58
TABULKA 14.....	59
TABULKA 15: POČTY Kladných odpovědí na uživatelskou přívětivost.....	60
TABULKA 16.....	61

14 SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1: SVĚTOVÁ POPULACE V ZÁVISLOSTI NA SVĚTOVÝCH UDÁLOSTECH 2000- 2300 (V MILIARDÁCH), Z DATOVÉ ZÁKLADNY ČSÚ.....	11
GRAF 3: UŽIVATELSKÁ PŘÍVĚTIVOST.....	60
GRAF 4: ROZDÍL Kladných odpovědí mezi PC a iPADEM.....	61

15 SEZNAM OBÁZKŮ

OBRÁZEK 1: KERAMIKA PRO DĚTI A Dospělé (Vlastní archív).....	83
OBRÁZEK 2: VÝUKA ANGLIČTINY (Vlastní archív).....	83
OBRÁZEK 3: Cvičení rodičů s dětmi (Vlastní archív).....	84
OBRÁZEK 4: TAEBO (Vlastní archív).....	84
OBRÁZEK 5: VU3V- DRUHÝ SEMESTR (Vlastní archív).....	85
OBRÁZEK 6: VÁNOCE SE SENIORY, ALMANACH (Vlastní archív).....	85
OBRÁZEK 7: VÁNOCE SE SENIORY (Vlastní archív).....	86

OBRÁZEK 8: VELIKONOCE SE SENIORY (VLASTNÍ ARCHÍV)	86
OBRÁZEK 9: VELIKONOČNÍ ZVYKY- SENIOŘI UČILI DĚTI PLÉST POMLÁZKU (VLASTNÍ ARCHÍV)	87
OBRÁZEK 10: VÁNOČNÍ PEČENÍ SE SENIORY (VLASTNÍ ARCHÍV)	87
OBRÁZEK 11: VÁNOČNÍ PEČENÍ SE SENIORY (VLASTNÍ ARCHÍV)	88
OBRÁZEK 12: VU3V- ZAHÁJENÍ, PŘEDNÁŠKA ZLATOKOPA A SPISOVATELE LADISLAVA ŠŤOURY KOLBABY (VLASTNÍ ARCHÍV).....	88
OBRÁZEK 13: TITULNÍ STRANA ELEKTRONICKÉ UČEBNICE, 1. PŘEDNÁŠKA	89
OBRÁZEK 14: TITULNÍ STRANA, PŘEDNÁŠKA 4.	89
OBRÁZEK 15: UČEBNICE ZAČÍNÁ PŘEDSTAVENÍM LEKTORA	90
OBRÁZEK 16: PŘEDSTAVENÍ LEKTORA, ÚVOD, OTÁZKA NA ÚVOD	90
OBRÁZEK 17: ZAČÁTEK KAPITOLY, DOPLNĚNO OBRÁZKEM.....	91
OBRÁZEK 18: UKÁZKA TESTU- CHYBA	91
OBRÁZEK 19: DALŠÍ KAPITOLA S VIDEEM	92
OBRÁZEK 20: DOPLNĚNÍ ELEKTRONICKÉ UČEBNICE CITÁTY	92
OBRÁZEK 21: DOPLNĚNÍ UČEBNICE O ZAJÍMAVÉ ODKAZY	93
OBRÁZEK 22: DALŠÍ PRVNÍ KAPITOLA	93
OBRÁZEK 23: UKÁZKA OBRÁZKOVÉ GALERIE.....	94
OBRÁZEK 24: UKÁZKA OBRÁZKOVÉ GALERIE.....	94
OBRÁZEK 25: UKÁZKA OBRÁZKOVÉ GALERIE.....	95
OBRÁZEK 26: UKÁZKA Z UČEBNICE	16-- 95 -
OBRÁZEK 27: ROZŠÍŘENÍ UČEBNICE, TEST A PO ŽLUTÉM RÁMEČKU NÁSLEDUJÍ DALŠÍ ZAJÍMAVOSTI. 16--	96 -
OBRÁZEK 28: VLOŽENÍ OBRÁZKU S CITÁTEM	16-- 96 -
OBRÁZEK 29: UKÁZKA Z UČEBNICE, VLOŽENÍ OBRÁZKU S CITÁTEM	16-- 97 -
OBRÁZEK 30: UKÁZKA Z UČEBNICE, ŽLUTÝ RÁMEČEK- ROZŠÍŘENÍ UČIVA.....	16-- 97 -
OBRÁZEK 31: UKÁZKA Z UČEBNICE	16-- 98 -
OBRÁZEK 32: UKÁZKA Z UČEBNICE, PO ŽLUTÉM RÁMEČKU NÁSLEDUJE ROZŠÍŘENÍ UČEBNICE	16-- 98 -
OBRÁZEK 33: VIDEO SI MŮŽETE PUSTIT I PŘES CELOU OBRAZOVKU.....	16-- 99 -
OBRÁZEK 34: DALŠÍ GALERIE	16-- 99 -
OBRÁZEK 35: INTERAKTIVNÍ OBRÁZEK S OTÁZKOU	16-- 100 -
OBRÁZEK 36: UKÁZKA Z UČEBNICE	16-- 100 -
OBRÁZEK 37: UKÁZKA Z UČEBNICE	16-- 101 -
OBRÁZEK 38: DOPLNĚNÍ UČEBNICE	16-- 101 -
OBRÁZEK 39: PŘEHLED VŠEVÝCHOVY DLE KOMENSKÉHO.....	16-- 102 -

16 SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1. DOTAZNÍK

PŘÍLOHA 2. VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

PŘÍLOHA 3. VÝKAZ O STUDIU

PŘÍLOHA 4. UKÁZKA Z PŘEPISU PŘEDNÁŠKY K TRADIČNÍMU ZPŮSOBU
VÝUKY NA VU3V

PŘÍLOHA 5. FOTOGRAFIE

PŘÍLOHA 6. UKÁZKY ELEKTRONICKÉ UČEBNICE

PŘÍLOHA 1. DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážené dámy, Vážení pánové,

dovolte, abych Vám prostřednictvím tohoto dotazníku položila několik otázek. Účelem tohoto dotazníku je ověření možnosti, využití nových technologií jako je I-Pad při výuce seniorů a jeho uživatelské přívětivosti.

Dotazník je zcela anonymní. Prosím, z uvedeného vyberte jednu z možností, případně doplňte komentářem. Výsledky vyhodnocených dotazníků budou použity pouze v mé diplomové práci.

Za spolupráci předem děkuji.

Bc. Šárka Chaloupková
Studentka Pedagogické fakulty
Univerzity Palackého v Olomouci

1. Osobní otázky (hodící se zatrhněte)

Pohlaví: a) muž b) žena

Věk: a) 50- 59 b) 60- 69 c) 70- 79
d) 80- 89 e) 90 a více

Bydliště: a) vesnice, město do 5 000 obyvatel
b) město do 50 000 obyvatel
c) město do 100 000 obyvatel
d) město nad 100 000 obyvatel

Dosažené vzdělání: a) základní
b) vyučen /a
c) středoškolské s maturitou
d) vyšší odborné
e) vysokoškolské

V současné době žijete: a) ve vlastní domácnosti sám
b) ve vlastní domácnosti s partnerem
c) ve vlastní domácnosti s dětmi
d) v zařízení sociální péče (dům s pečovatelskou službou, penzion pro seniory, domov důchodců apod.)
e) jinde.....

2. Počítačová gramotnost

Pracujete, používáte počítač?

ANO NE

Pracoval/a jste na počítači v zaměstnání?

ANO NE

Vlastníte počítač?

ANO NE

Používáte internet?

ANO NE

Používáte e-mail?

ANO NE

3. Kde jste se dozvěděli o možnosti studia u nás na VU3V?

- a) rodina
- b) přátele
- c) tisk
- d) internet, media
- e) jiná odpověď

4. Co Vám dělalo při studiu VU3V největší potíže?

.....

5. Celkový pocit z výuky?

- a) pozitivní
- b) negativní

.....

6. Jak jste přivítali možnost zkusit studovat pomocí nových technologií jako je iPad?

- a) negativně, nemám rád/a nové věci
- b) pozitivně
- c) byl/a jsem nadšen/a

.....

7. Prosím zatrhněte nebo vypište

Uživatelská přívětivost	PC	I-Pad
Celkové ovládání		
Úprava velikosti písma		
Sledování Videopřednášek		
Ovládání při vyplňování testů		

Rychlost použití

Ke studiu či samostudiu

byjste preferovali práci

spíše na.....

Výhrady

8. Jaký názor máte na využití I-padu jako učebnice pro Vás i ostatní seniory?

.....

9. Motivovala Vás učebnice k prohlubování a získávání dalších znalostí?

ANO

SPÍŠE ANO

SPÍŠE NE

NE

10. Co Vás na této učebnici pro I-Pad nejvíce zaujalo?

.....

.....

Děkuji za spolupráci!

Bc. Šárka Chaloupková

PŘÍLOHA 2. VYPLNĚNÝ DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Vážené dámy, Vážení pánové,

dovolu, abych Vám prostřednictvím tohoto dotazníku položila několik otázek. Účelem tohoto dotazníku je ověření možnosti, využití nových technologií jako je I-Pad při výuce seniorů a jeho uživatelské přívětivosti.

Dotazník je zcela anonymní. Prosím, z uvedeného vyberte jednu z možností, případně doplňte komentářem. Výsledky vyhodnocených dotazníků budou použity pouze v mé diplomové práci.

Za spolupráci předem děkuji.

Bc. Šárka Chaloupková
Studentka Pedagogické fakulty
Univerzity Palackého v Olomouci

1. Osobní otázky (hodící se zatrhněte)

Pohlaví: a) muž b) žena

Věk: a) 50- 59 b) 60- 69 c) 70- 79
d) 80- 89 e) 90 a více

Bydliště: a) vesnice, město do 5 000 obyvatel
b) město do 50 000 obyvatel
c) město do 100 000 obyvatel
d) město nad 100 000 obyvatel

Dosažené vzdělání: a) základní
b) vyučen /a
 c) středoškolské s maturitou
d) vyšší odborné
e) vysokoškolské

V současné době žijete: a) ve vlastní domácnosti sám
 b) ve vlastní domácnosti s partnerem
c) ve vlastní domácnosti s dětmi
d) v zařízení sociální péče (dům s pečovatelskou službou, penzion pro seniory, domov důchodců apod.)
e) jinde.....

2. Počítačová gramotnost

Pracujete, používáte počítač?

ANO NE

Obrázek 1: Vyplněný dotazník

Pracoval/a jste na počítači v zaměstnání?
 ANO NE

Vlastníte počítač?
 ANO NE

Používáte internet?
 ANO NE

Používáte e-mail?
 ANO NE

3. Kde jste se dozvěděli o možnosti studia u nás na VU3V?

a) rodina
 b) přátele
 c) tisk
 d) internet, media
 e) jiná odpověď

4. Co Vám dělalo při studiu VU3V největší potíže?
na úroveň MATEMATIKY NEDOKÁŽU

5. Celkový pocit z výuky?
 a) pozitivní b) negativní

6. Jak jste přivítali možnost zkusit studovat pomocí nových technologií jako je iPad?
 a) negativně, nemám rád/a nové věci
 b) pozitivně
 c) byl/a jsem nadšen/a

7. Prosím zatrhněte nebo vypište

	PC	I-Pad
Uživatelská přívětivost		
Celkové ovládání	☒	
Úprava velikosti písma	☒	☒
Sledování videopřednášek		☒
Ovládání při vyplňování testů	☒	☒

Obrázek 2: druhá strana

Rychlost použití	✓
Ke studiu či samostudiu byjste preferovali práci spíše na.....	NEVADÍ OBOJĚ
Výhrady	_____

8. Jaký názor máte na využití I-padu jako učebnice pro Vás i ostatní seniory?
..... Sam pro I-pad hlavně, že to lze použít kdekoliv

9. Motivovala Vás učebnice k prohlubování a získávání dalších znalostí?

ANO SPÍŠE ANO SPÍŠE NE NE

10. Co Vás na této učebnici pro I-Pad nejvíce zaujalo?
..... všechno, hlavně informace navíc

Děkuji za spolupráci!
Bc. Šárka Chaloupková

Obrázek 3: poslední strana

PŘÍLOHA 3. VÝKAZ O STUDIU

KŠ - 307

Česká zemědělská univerzita v Praze
PRŮMYŠLENÁ FAKULTA

ČESKÁ REPUBLIKA

**VÝKAZ O STUDIU V PROGRAMU CELOŽIVOTNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ
 NA VYSOKÉ ŠKOLE**

Jméno a příjmení RUŽENA GALATIKOVÁ narozen 13. 5. 19 52

v. SUCHBÁŘ

kraj státní občanství CR

je v akademickém roce 2011 / 2012 účastníkem studia v programu
 celoživotního vzdělávání s názvem VIRTUÁLNÍ UNIVERZITA
 TŘETÍHO VĚKU PEF ČZU PRAHA
fakulty (vysoké školy)

a je oprávněn účastnit se zapsaných přednášek a cvičení

v. PRAHA dne 1. 11. 20 11

podpis účastníka
 rodné číslo
 úřední razítko
 úřední podpis

Obrázek 4: výkaz o studiu

Seznam zapsaných přednášek a cvičení:

Čís. řád.	Název přednášky - cvičení	Jméno přednášejícího	Týd. hod. v sem.		Zápočet/zkouška	Potvrzení učitele
			zim. př. cv.	let. př. cv.		
	Astronomie - pilotní kurz				letní semestr 2010/2011	splněno <i>VBV</i>
	Pěstování a využití jedlých a léčivých hub				zimní semestr 2011/2012	splněno <i>VBV</i>
	Etika jako východisko z krize společnosti				letní semestr 2011/2012	splněno <i>VBV</i>

Obrázek 5: potvrzení fakulty o splnění semestrálních kurzů

PŘÍLOHA 4. UKÁZKA Z PŘEPISU PŘEDNÁŠKY K TRADIČNÍMU ZPŮSOBU
VÝUKY NA VU3V

Česká zemědělská univerzita v Praze, 165 21 Praha 6, Kamýcká 129, tel: 224 382

350

Virtuální výuka
Univerzity třetího věku

Semestrální kurs VU3V
Etika jako východisko z krize společnosti
Přednáška: Tři velikáni na úsvitu
Lektor: PhDr. Jan Šolc

Představení lektora:

Pan doktor Jan Šolc vystudoval filosofickou fakultu Univerzity Karlovy a následně působil na všech typech škol. Po nástupu normalizace odešel ze školství a 20 let se živil jako stavební montér. V prosinci 1989 byl kooptován do federálního shromáždění za občanské fórum. Byl zvolen členem předsednictva parlamentu, předsedal brannému podvýboru federálního shromáždění a prověřoval vojenskou kontrarozvědku a generalitu armády. Do roku 1992 působil jako delegát s přidruženým členstvím v parlamentu státu NATO v Bruselu.

Na Vysoké škole strojní a textilní v Liberci byl v roce 1990 pověřen transformací marxistického ústavu na Katedru společenských věd, kterou krátce vedl. Předsedal téže akademickému senátu technické univerzity v Liberci, než vstoupil do služeb státu jako ředitel odboru vnitřní politiky v Kanceláři prezidenta republiky a prezidentův poradce. Je členem správní rady Nadace 97 Dagmar a Václava Havlových.

V současné době působí jako lektor etiky a rétoriky na liberecké technické univerzitě, kde přednáší i posluchačům Univerzity třetího věku a shledává velký význam této vzdělávací instituce pro zlepšení lidských vztahů a společenského klimatu.

Úvod:

Dobrý den milí přátelé,

vítejte u pokračování našeho cyklu s názvem Etika - u jeho další části v prostředí, které je velmi krásné a možná se nám hodí i k některým našim tezím. Jsme hosty liberecké Botanické zahrady, nejstarší v České republice.

Čím to, milí posluchači, že právě ona „**zlatá doba Řecka**“ (6. - 2. stol. př. n. l.) je pokládána kulturními historiky za vůbec nejsvětější období naší civilizace? Na tuto otázku si odpovíme v závěru dnešní přednášky.

Její název je Vám znám - jsou to „**Tři titáni na úsvitu**“ - myšleno „na úsvitu“ filozofie a máme samozřejmě na mysli **Sókrata, Platóna, Aristotela**. Která disciplína má takové štěstí, aby měla své velikány na samém počátku svého vývoje? Nám se to podařilo a pozoruhodné je i to, že jeden byl učitelem druhého. A tak to může být velmi zajímavé srovnání.

Kapitola I. – Sókratés

Sókratés sám je osobnost pozoruhodná a řekl bych, že z celé řady řeckých filosofů se vymyká. Dokonce existuje i pochybnost, zda vůbec žil. Stoupencem této teorie je např. vynikající český filozof **Jan Patočka**, který se domnívá, že Sókratés vlastně byl jenom obraz vlastního smýšlení Platónova či Aristotelova. Ale přesto máme o něm dostatek svědectví, abychom se jeho osobností zabývali. Jsou to důkazy nejenom lidské, nejenom občanské, ale jsou to i důkazy myslitelské.

Sókratés se narodil okolo roku 470 př. n. l. v Athénách. Jeho otec byl sochař a matka byla - pro to je zvláštní výraz i v českém překladu - „babicí“, tzn. porodní bábou. A Sókratés uměl využít i této skutečnosti pro své dílo. Říkal: „Právě tak, jako moje matka přiváděla lidi na svět, tak já přivádím na svět myšlenky u druhých lidí.“

To je narážka na to, že Sókratés je autorem první známé vynikající pedagogické teorie. Ale nejdříve se podívejme na jeho vlastní život. Pro jednu zvláštnost si snadno

PŘÍLOHA 5. FOTOGRAFIE

Obrázek 6: Keramika pro děti a dospělé (vlastní archiv)

Obrázek 7: Výuka angličtiny (vlastní archiv)

Obrázek 8: Cvičení rodičů s dětmi (vlastní archiv)

Obrázek 9: Taebo (vlastní archiv)

Obrázek 10: VU3V- druhý semestr (vlastní archiv)

Obrázek 11: Vánoce se seniory, Almanach (vlastní archiv)

Obrázek 12: Vánoce se seniory (vlastní archiv)

Obrázek 13: Velikonoce se seniory (vlastní archiv)

Obrázek 14: Velikonoční zvyky- senioři učili děti plést pomlázku (vlastní archiv)

Obrázek 15: Vánoční pečení se seniory (vlastní archiv)

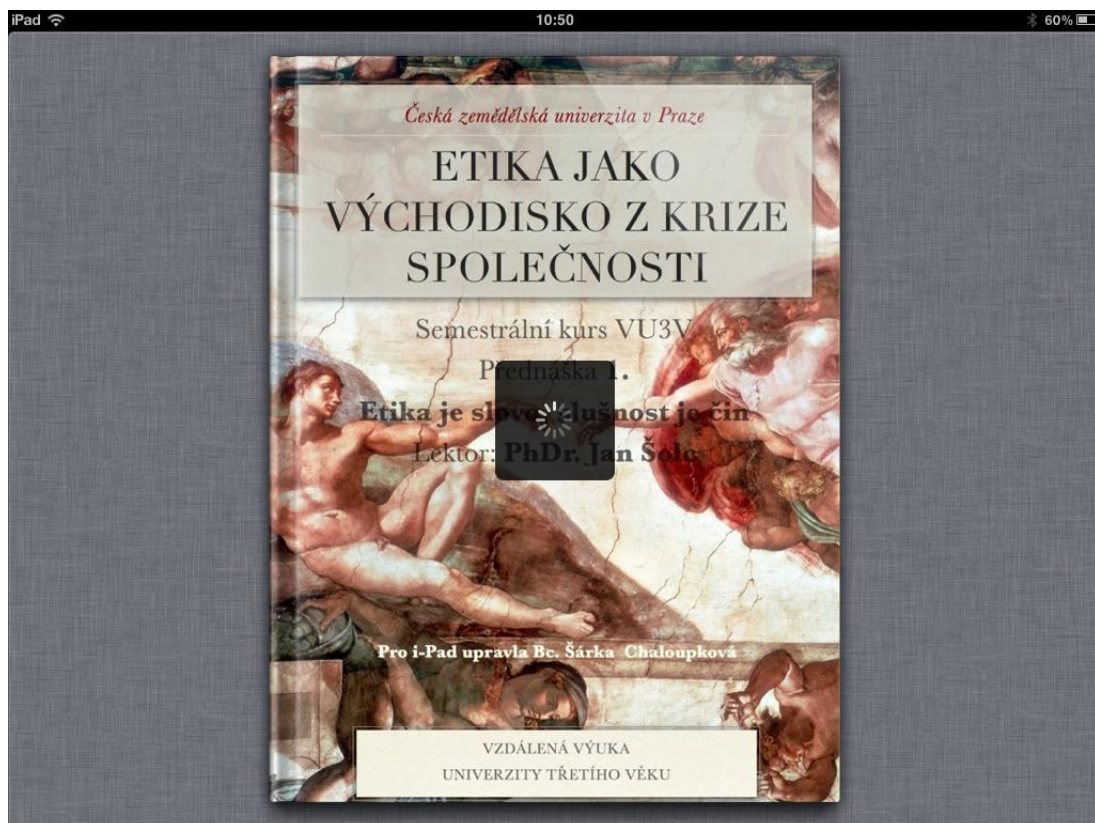

Obrázek 16: Vánoční pečení se seniory (vlastní archiv)

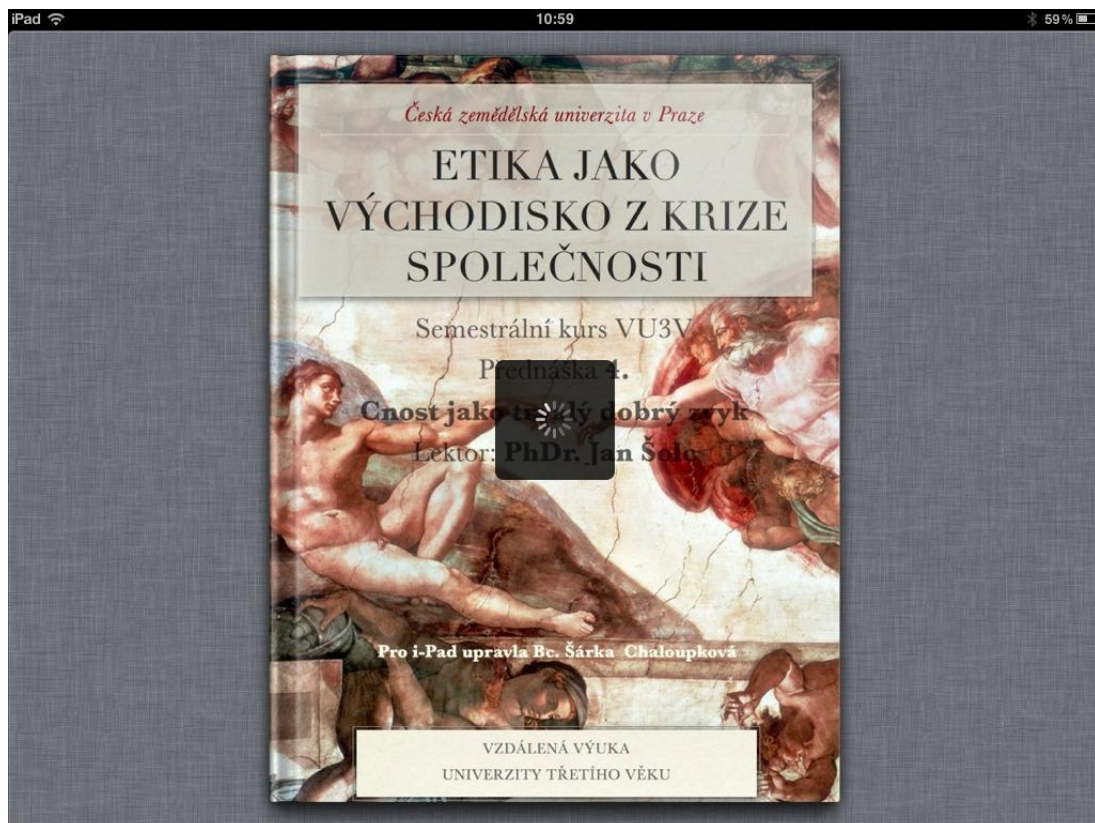

Obrázek 17: VU3V- zahájení, přednáška zlatokopa a spisovatele Ladislava Ščoury Kolbaby (vlastní archiv)

PŘÍLOHA 6. UKÁZKY ELEKTRONICKÉ UČEBNICE

Obrázek 18: Titulní strana elektronické učebnice, 1. Přednáška

Obrázek 19: Titulní strana, přednáška 4.

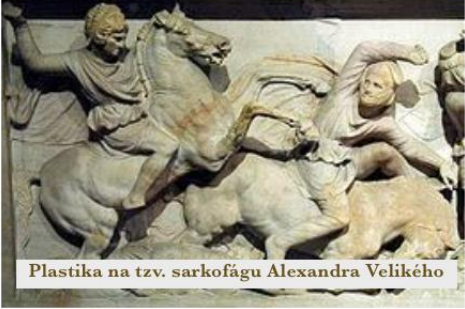
10:54 59%

Představení lektora PhDr. Jan Šolc

Pan doktor Jan Šolc vystudoval filosofickou fakultu Univerzity Karlovy a následně působil na všech typech škol. Po nástupu normalizace odešel ze školství a 20 let se živil jako stavební montér. V prosinci 1989 byl kooptován do federálního shromáždění za občanské fórum. Byl zvolen členem předsednictva parlamentu, předsedal brannému podvýboru federálního shromáždění a prověřoval vojenskou kontrarozvědku a generalitu armády. Do roku 1992 působil jako delegát s přidruženým členstvím v parlamentu státu NATO v Bruselu.

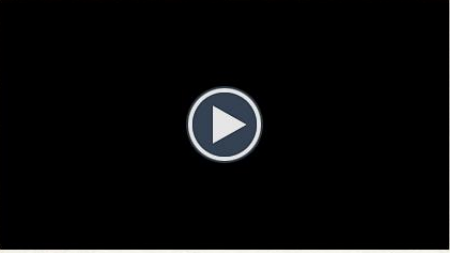
Na Vysoké škole strojní a textilní v Liberci byl v roce 1990 pověřen transformací marxistického ústavu na Katedru společenských věd, kterou krátce vedl. Předsedal téže akademickému senátu technické univerzity v Liberci, než vstoupil do služeb státu jako ředitel odboru vnitřní politiky v Kanceláři prezidenta republiky a prezidentův poradce. Je členem správní rady Nadace 97 Dagmar a Václava Havlových.

V současné době působí jako lektor etiky a rétoriky na liberecké technické univerzitě, kde přednáší i posluchačům Univerzity třetího věku a shledává velký význam této vzdělávací instituce pro zlepšení lidských vztahů a společenského klimatu.

Plastika na tzv. sarkofágu Alexandra Velikého

Představení lektora

Obrázek 20: Učebnice začíná představením lektora

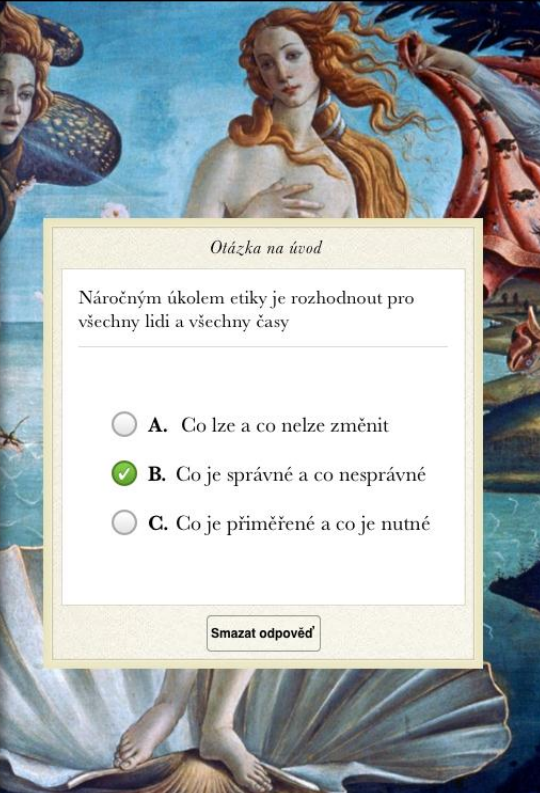
10:51 60%

Představení lektora Lektor: PhDr. Jan Šolc Úvod

Pan doktor Jan Šolc vystudoval filosofickou fakultu Univerzity Karlovy a následně působil na všech typech škol. Po nástupu normalizace odešel ze školství a 20 let se živil jako stavební montér. V prosinci 1989 byl kooptován do federálního shromáždění za občanské fórum. Byl zvolen členem předsednictva parlamentu, předsedal brannému podvýboru federálního shromáždění a prověřoval vojenskou kontrarozvědku a generalitu armády. Do roku 1992 působil jako delegát s přidruženým členstvím v parlamentu státu NATO v Bruselu.

Na Vysoké škole strojní a textilní v Liberci byl v roce 1990 pověřen transformací marxistického ústavu na Katedru společenských věd, kterou krátce vedl. Předsedal téže akademickému senátu technické univerzity v Liberci, než vstoupil do služeb státu jako ředitel odboru vnitřní politiky v Kanceláři prezidenta republiky a prezidentův poradce. Je členem správní rady Nadace 97 Dagmar a Václava Havlových.

V současné době působí jako lektor etiky a rétoriky na liberecké technické univerzitě, kde přednáší i posluchačům Univerzity třetího věku a shledává velký význam této vzdělávací instituce pro zlepšení lidských vztahů a společenského klimatu.

Otázka na úvod

Náročným úkolem etiky je rozhodnout pro všechny lidi a všechny časy

- A. Co lze a co nelze změnit
- B. Co je správné a co nesprávné
- C. Co je přiměřené a co je nutné

Smazat odpověď

Obrázek 21: Představení lektora, úvod, otázka na úvod

iPad 10:51 60%

Kapitola I.
Nezačínáme definicí

Etika je prý tak těžká disciplína, že by bylo nejlepší se jí vyhnout. Ale ekonomové zjistili (a **Adam Smith** už před dvěma staletími), že dva základní pohyby na trhu - nabídka a poptávka - jsou závislé na našich přáních a příslibech a ty jsou podstaty etické. Proto bylo posledních deset let nazváno dekadou etiky. Naše společnost žila v přesvědčení, že už umíme všechno vytěžit, vyrobit, prodat, takřkajíc „zmenežovat“, ale etika nám tam chyběla. My jsme skutečně zjistili, že bez etiky to dál nepůjde.

Obrázek 22: Začátek kapitoly, doplněno obrázkem

iPad 10:52 60%

Test 1.2

Otázka 2 z 4
Slovo „etika“ vzniklo z řeckého výrazu ethos, který znamenal

A. zvyk, svědomí a pobývání v blízkosti chrámů

B. mrav, důstojnost a sebevzdělávání

C. mrav, zvyk, původně i místo obvyklé k obývání

◀ Zkusit znovu ▶

Malíř **Rubens** nám dokonce zanechal nádherný obraz, jak biskup Sv. Augustin, jde po břehu moře s mitrou na hlavě, s biskupskou berlou a najednou uvidí dítě, které si sběračkou něco přelévá do jímký v písku.

Moudrý muž se zastaví a řekne: „Copak to děláš?“ a ono říká: „Já tady přelévám moře do jímký.“ Augustin se usměje a říká: „Podívej, jak je moře velké a tvoje jímký malá.“ A tu dítě zvažnělo a řeklo: „Spíš já přeliji moře do jímký, než ty pochopíš trojjednost boží.“

A jak šla století od Sv. Augustina - a bylo jich 14 - přišel **Immanuel Kant**, německý filosof a systematik filosofie, s dělením novým. Rozdělil filosofii na teoretickou, která má pět částí a na praktickou. První teoretickou částí praktické filosofie je **etika**.

Doporučení našemu adeptovi, filosofovi, nebo posluchači našeho kurzu tedy zní: Co

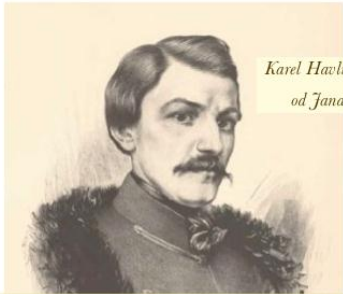
8

Obrázek 23: Ukázka testu- chyba

iPad 10:52 60%

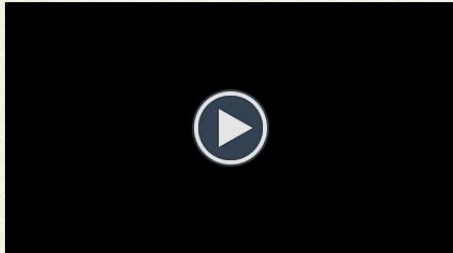
Kapitola III.
Morálnost a mravnost

Protože jsme v Čechách, další překvapení. Obávám se, že nikde na světě není tak častá frekvence slov etika, morálka a mravnost, jako v Čechách. Tedy v řeči o mravnosti, etice a morálce. Čím to? Zde se nám vyplatí krátký skok do minulosti.

Karel Havlíček Borovský
od Jana Vilímka

Film 3.1 Morálnost a mravnost

Lorem ipsum dolor sit amet, consectetur adipiscing elit, sed do tempor incididunt ut labore et dolore magna aliqua.

Obrázek 24: Další kapitola s videem

iPad 11:00 68%

Pokud je někdo zvědavé myslí, pokud má dojem, že snese či potřebuje něco pro inspiraci, pokud má dojem, že se pohybuje v příliš stojatých až zasmrdlých vodách, tak jsou tu další stránky, mimo přednášku, jen pro Vás.

Ctnost- citáty

- Ctnost a pověst dívčí je drahý diamant; nesmí však jako tento do ohně se dát, sic rozplyne. -- Jan Neruda
- Ctnost a síla jsou jedno a totéž. -- Baruch Spinoza
 - Ctnost bez pořádku - podivná ctnost. -- sv. Josemaría Escrivá
 - Ctnost činí člověka Bohu vzácná. -- Jan Hus
 - Ctnost dosti vyniká sama o sobě. -- Sallustius

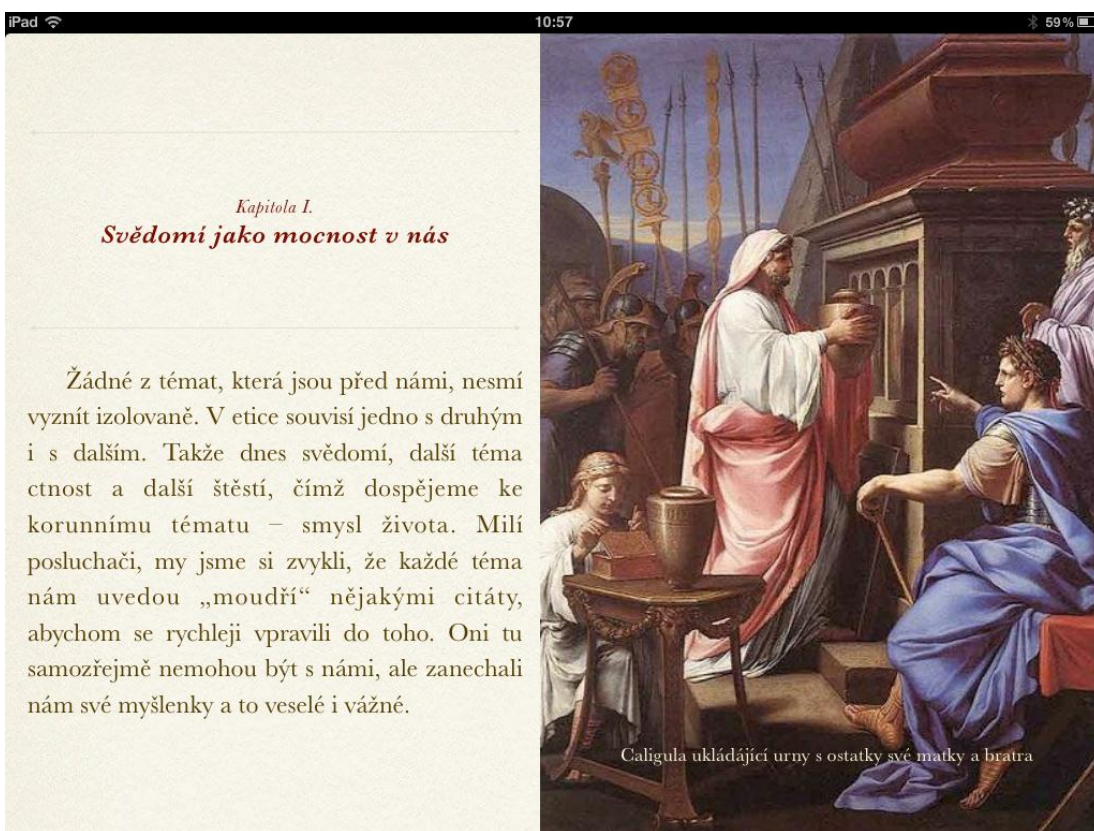
- Ctnost je jako plíseň. Chytá se stáří. -- Ralph Waldo Emerson
- Ctnost je láska k tomu, co je třeba milovat. -- sv. Augustin
- Ctnost je pouhé slovo. -- Brutus
- Ctnost je pouze souladem soukromé vůle s veřejnou... -- Jean Jacques Rousseau
- Ctnost je slovo ženského rodu, pročej platívá jen pro ženy. -- Josef John
- Ctnost jest uprostřed dvou krajností, jež zjevné vady a neřesti jsou. -- Aristoteles
 - Ctnost musí být již velmi stará dáma: Každý ji ctí, ale nikdo ji nechce. -- J.A.Kaminski
 - Ctnost mužně odolává ranám neštěstí. -- Publilius Syrus
 - Ctnost... nelze rozdělit: Buď je anebo není. -- Honoré de Balzac

20

Obrázek 25: Doplnění elektronické učebnice citáty

Obrázek 26: Doplnění učebnice o zajímavé odkazy

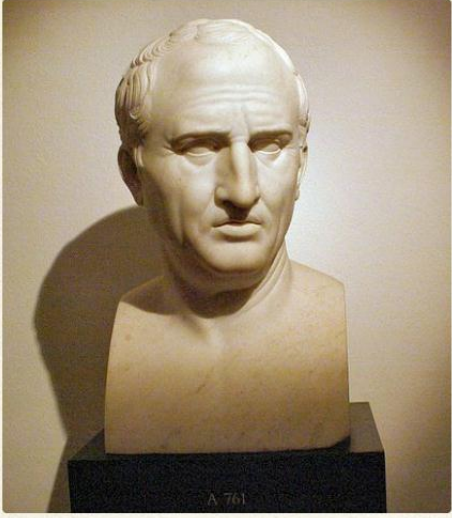

Obrázek 27: Další první kapitola

iPad 11:02 58%

- Non sentire mala sua non est hominis et non ferre non est viri Necítit své neštěstí není lidské a neumět je snášet není mužné.-- Seneca
- Přání mohou být jen tam, kde jsou naděje. V každém přání je vždycky také záblesk štěstí.--Hans Margolius
- Štěstí je důvěra v lidi.--Miroslav Horníček
- Štěstí je mozaika složená z nepatrných částí radostí.--Eliot Spitzer
- Štěstí jezdí po světě na praseti s rolničkami.--Karel Plíhal
- Štěstí nespočívá na kráse, ani na bohatství, ale v harmonii dvou srdcí, která patří k sobě.--Fráňa Šrámek
- Tajemství liského štěstí je nemluvit tolik o minulosti.--Viktor Dyk

Galerie 4.1

Cicero

32

Obrázek 28: Ukázka obrázkové galerie

iPad 10:58 59%

„Černé svědomí je strach, který plení organismus stejně jako alkohol či jako kouření“. Naše doba žije jednou velkou iluzí a nenechá si ji vymluvit. Že totiž stačí běhat po lese, stačí plavat nevíme kolik kilometrů a pak jet na kole, a to že způsobí naše zdraví. Naprostý omyl. Netvrdím to proto, že bych neběhal.

Každý den pokud neprší, ráno běhám po lese své tři kilometry. Ale zkušenost, která se stále více studuje na předních světových učilištích, říká, že to je harmonie a ne jenom fyzické zatížení. Je to jen jedna složka toho, co člověk potřebuje, aby byl zdravý. Nejenom duchovně, aby byl zdravý i fyzicky, aby se mu vyhýbaly nemoci, aby radikály stoupající tělem - jak říká indický učenec a lékař Chopra - našly tady někde v místě zatím nezjištěném filtr, který nám pomáhá zdraví upevňovat a chránit.

Známý římský politik, advokát Seneca (byl současníkem Kristovým a byl dokonce povolán k výchově císaře Nera což se mu vymstilo - císař jej donutil, aby spáchal sebevraždu). A Seneca právě k našemu tématu řekl: **„Zřejmě v nás sídlí nějaký svatý duch, který hlídá naše dobré i zlé skutky“.** Budeme se dneska zabývat odpovědí nebo respektive platností této jeho věty.

Galerie 1.1

Caligulova busta v Ny Carlsberg Glyptotek- vládl před svým strýcem Claudiem

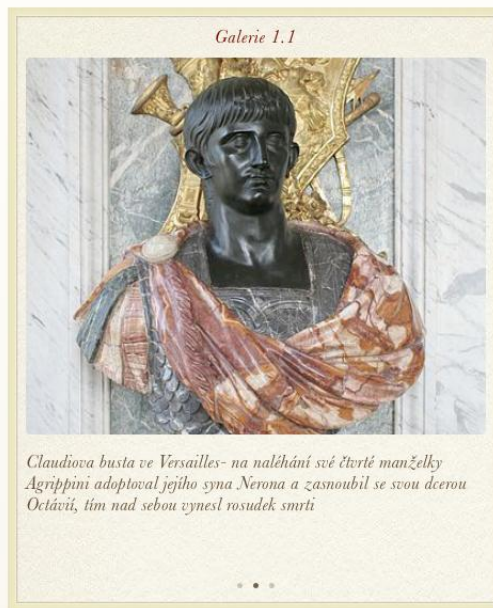
8

Obrázek 29: Ukázka obrázkové galerie

„Černé svědomí je strach, který plení organismus stejně jako alkohol či jako kouření“. Naše doba žije jednou velkou iluzí a nenechá si jí vymluvit. Že totiž stačí běhat po lese, stačí plavat nevíme kolik kilometrů a pak jet na kole, a to že způsobí naše zdraví. Naprostý omyl. Netvrdím to proto, že bych neběhal.

Každý den pokud neprší, ráno běhám po lese své tři kilometry. Ale zkušenost, která se stále více studuje na předních světových učilištích, říká, že to je harmonie a ne jenom fyzické zatížení. Je to jen jedna složka toho, co člověk potřebuje, aby byl zdravý. Nejenom duchovně, aby byl zdravý i fyzicky, aby se mu vyhýbaly nemoci, aby radikály stoupající tělem - jak říká indický učenec a lékař Chopra - našly tady někde v místě zatím nezjištěném filtr, který nám pomáhá zdraví upevňovat a chránit.

Známý římský politik, advokát Seneca (byl současníkem Kristovým a byl dokonce povolán k výchově císaře Nera což se mu vymstilo - císař jej donutil, aby spáchal sebevraždu). A Seneca právě k našemu tématu řekl: „Zřejmě v nás sídlí nějaký svatý duch, který hlídá naše dobré i zlé skutky“. Budeme se dneska zabývat odpovědí nebo respektive platností této jeho věty.

8

Obrázek 30: Ukázka obrázkové galerie

Kautilja vyvozuje, že štěstí (sukham) je výsledkem sebeovládání (džitátmá, doslova vítězství nad sebou, tj. touhami po hmotném požitku).

Štěstí jako soustavné vyhýbání se utrpení a potlačování žízň je jednou z vůdčích myšlenek buddhismu.

V křesťanství se sice objevuje i stoické dědictví ukázněného života, ale cílem života je spása, takže štěstí zde nehraje velkou roli. V této tradici je nejisté a nespolehlivé štěstí spíše iluzí také pro **Kanta** nebo **Schopenhauera**. Naproti tomu angličtí autoři (Jeremy Bentham, John Stuart Mill, utilitarismus) začínají uvažovat o objektivním a měřitelném „štěstí“ v podobě blahobytu.

Francis Hutcheson

„Nejlepší jednání je to, které obstará největší štěstí pro největší počet.“

30

V moderních masových společnostech přibývá lidí, kteří po štěstí touží, zároveň však ztratili naději, že by ho mohli dosáhnout. Protože si štěstí zároveň představují jako něco, co by měli dostat zvenčí, propadají často hráčské vášni a snaží se štěstí nějak vynutit. Toho rovněž masově využívají různé sázky, loterie a hazardní hry, které zdánlivě nabízejí „štěstí“ v podobě velké výhry.

Novější myšlení sice uznává nečekanou a nezaslouženou povahu štěstí, varuje však před představou, že by se dalo vynutit:

Alain

„Štěstí je odměna těch, kdo žádnou nehledali.“

Nicolai Hartmann

„Skutečné štěstí je vždycky tam, kde je nehledáme. Přichází vždy jako dar a nedá se na životě vybojovat ani vyvzdorovat.“

Obrázek 31: Ukázka z učebnice

iPad 11:02 58%

Test 4.1

Otázka 1 z 3
Je pravda, že neštěstí ve světě převažuje?

A. Není, člověk si spíš pamatuje strasti, chvíle pohody a radosti převažují

B. „Život je údolí slzavý ponejvíc“, jak se zpívá v písni

C. Vývoj nedávné doby, světové války a terorismus takovou myšlenku opravňují.

◀ Zkontroluj odpověď ▶

Pokud je někdo zvědavé mysli, pokud má dojem, že snese či potřebuje něco pro inspiraci, pokud má dojem, že se pohybuje v příliš stojatých až zasmrdlých vodách, tak jsou tu další stránky, mimo přednášku, jen pro Vás.

Štěstí ve filosofii

Sókratés v dialogu "Gorgias" polemizuje s Kalliklem, pro něhož štěstí je blahobyť a nezkrčená svoboda. **Aristotelés** v "Etice Nikomachově" vysvětluje, že člověk nemůže dosáhnout skutečného štěstí (eudaimonia) ani sám, ani pouze v rodině, ale jen v obci svobodných. Štěstí není nahodilý pocit, nýbrž výsledek rozumně vedeného dobrého života. Po rozpadu řecké polis však i filosofové hledají individuální štěstí, a to buď jako rozumové ovládnutí vášní a odolnost proti vnějším dojmům a vlivům (kynismus, stoicismus - ataraxia), anebo jako vyhledávání a užívání příjemností života (epikureismus).

29

Obrázek 32: Rozšíření učebnice, test a po žlutém rámečku následují další zajímavosti

iPad 11:01 58%

Kapitola
Výchova ke ctnostem

Téma ctnost rozhodně nechceme zakončit nějakým působivým nebo oslnivým citátem, spíš takovou velmi důležitou odbočkou, která se týká výchovy ke ctnostem. Tak jako je definice ctnosti jednoduchá, tak je jednoduché i doporučení výchovy ke ctnostem. Ovšem chce to od vychovatele veliké sebezapření. My, jak jsme dnes postiženi efektem, tak bychom chtěli mít hned nějaký rychlý efekt výchovy. A to nejde. Když učíme dítě ctnosti a hned uvedu příklad, tak si musíme uvědomit, že nám nejde o finální efekt, ale o upomnění ctnosti, té činnosti. A řekli jsme si, že ctnost se vytváří a upevňuje opakováním.

LUCIUS ANNAEUS SENECA

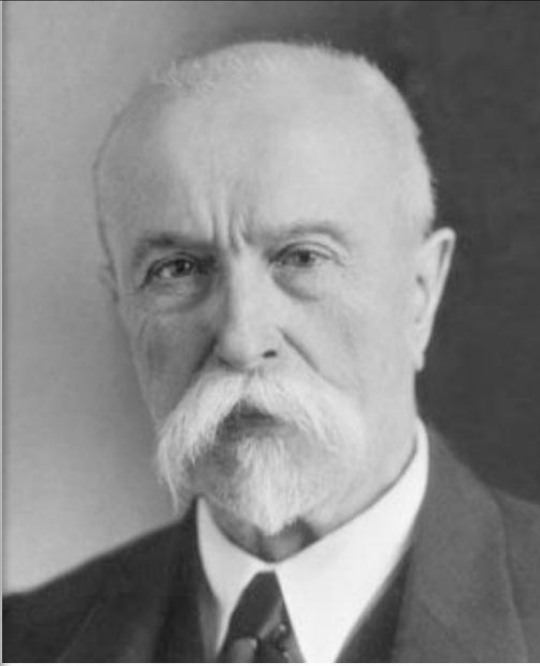
„Pravda je přístupná všem, ještě nikdo ji neuchvátil jen pro sebe.“

Obrázek 33: Vložení obrázku s citátem

iPad 11:00 58%

Kapitola
Ctnost a politika

Jednou jsem byl pozván do Kaple betlémské k přednášce na téma: „**Vztah mravnosti a politiky**“. A ještě než přednáška začala, přišel za mnou televizní kameraman a takovým způsobem, dost naléhavým, mi říkal: „**To myslíte vážně? Vy se domníváte, že v politice má morálka nějakou funkci nebo platnost**“. Já jsem mu říkal: „**Bezpochyby má, ale nesmíte vycházet jenom ze současné normy. Mnozí se domnívají, že mravnost brání člověku naší doby v úspěchu, ale to je náš problém. To není problém mravnosti, ani pravdy, ani poznání té pravdy. Praxe dříve byla jiná**“.

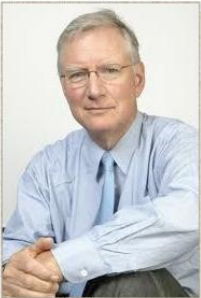

Tomáš Garrigue Masaryk

*„Byl jsem čtyřikrát zvolen prezidentem naší republiky; snad mi to dává legiti-
maci, abych Vás poprosil a celý národ československý i spoluobčany národností
ostatních, abyste při správě státu pamatovali na to, že státy se udržují těmi ideály,
z nichž se zrodily. Sam jsem si toho byl vždycky vědom.“*

Obrázek 34.: Ukázka z učebnice, Vložení obrázku s citátem

iPad 10:59 59%

Pokud je někdo zvědavé myslí, pokud má dojem, že snese či potřebuje něco pro inspiraci, pokud má dojem, že se pohybuje v příliš stojatých až zasmrdlých vodách, tak jsou tu další stránky, mimo přednášku, jen pro Vás.

Tom Peters se narodil 7. listopadu 1942 v Baltimore v USA. Navštěvoval Cornell University, kde získal titul bakalářský a magisterský titul ve stavebním inženýrství. Poté studoval obchod na Stanford Business School, kde získal tituly MBA a Ph.D. Od roku 1974 do roku 1981 pracoval pro poradenskou společnost McKinsey&Company. V roce 1981 ji opustil a stal se nezávislým konzultantem. Proslavil se jako spoluautor jednoho z největších bestsellerů v oblasti řízení - spolu s Robertem H. Watermanem, Jr. napsali knihu In Search of Excellence (česky Hledání dokonalosti), které se prodalo zhruba 6 miliónů výtisků.

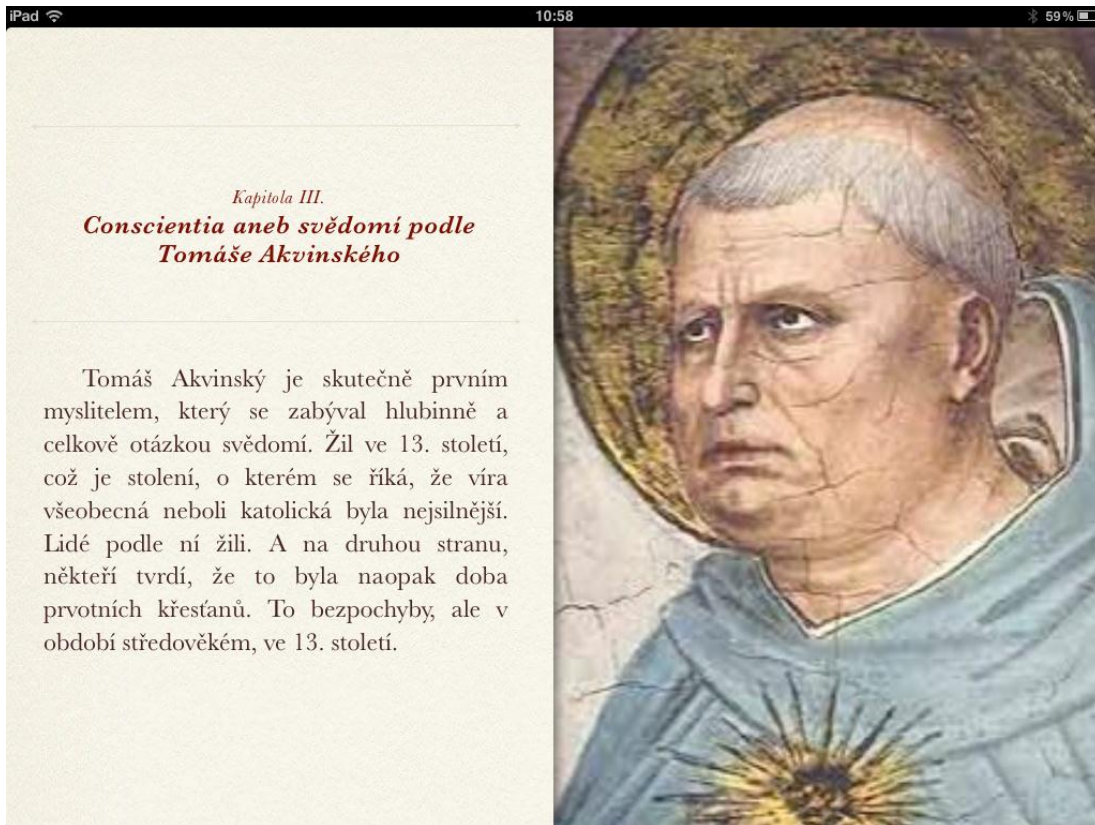
V rámci knihy představili jeden z vůbec nejznámějších konceptů kritických faktorů úspěchu - model McKinsey 7S.

Napsal knihy:
Prosperita se rodí z chaosu

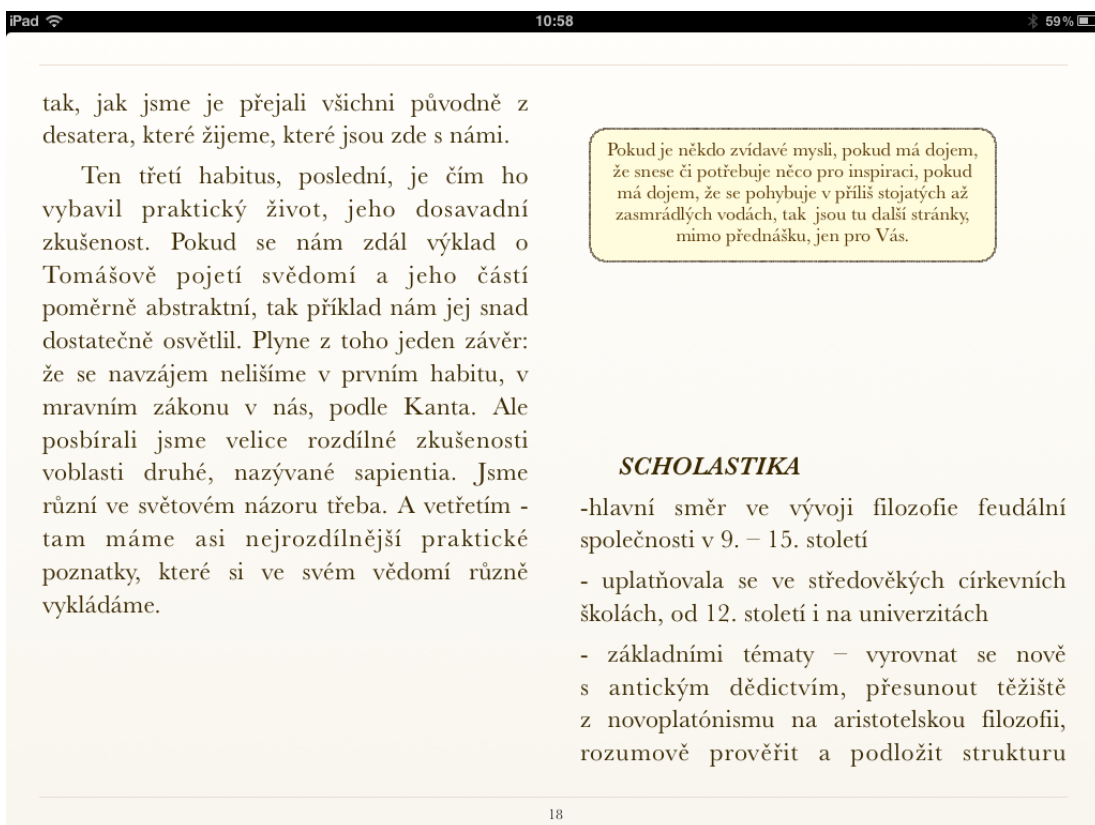
Tato kniha pojednává o revoluci – o nezbytné revoluci. Je to výzva všem našim domnělým znalostem o řízení a často se staví proti staletým americkým tradicím. Doba v zásadě vyžaduje, aby pružnost a láska ke změně nahradily naši tak dlouho oblíbenou hromadnou výrobu a masové trhy. Tato obliba vycházela z relativně předvídatelného prostředí, které ale nyní zmizelo. Vzkvétat “v” chaosu znamená se s ním vypořádat nebo ho zvládnout a uspět jemu navzdory.

26

Obrázek 35: Ukázka z učebnice, žlutý rámeček- rozšíření učiva

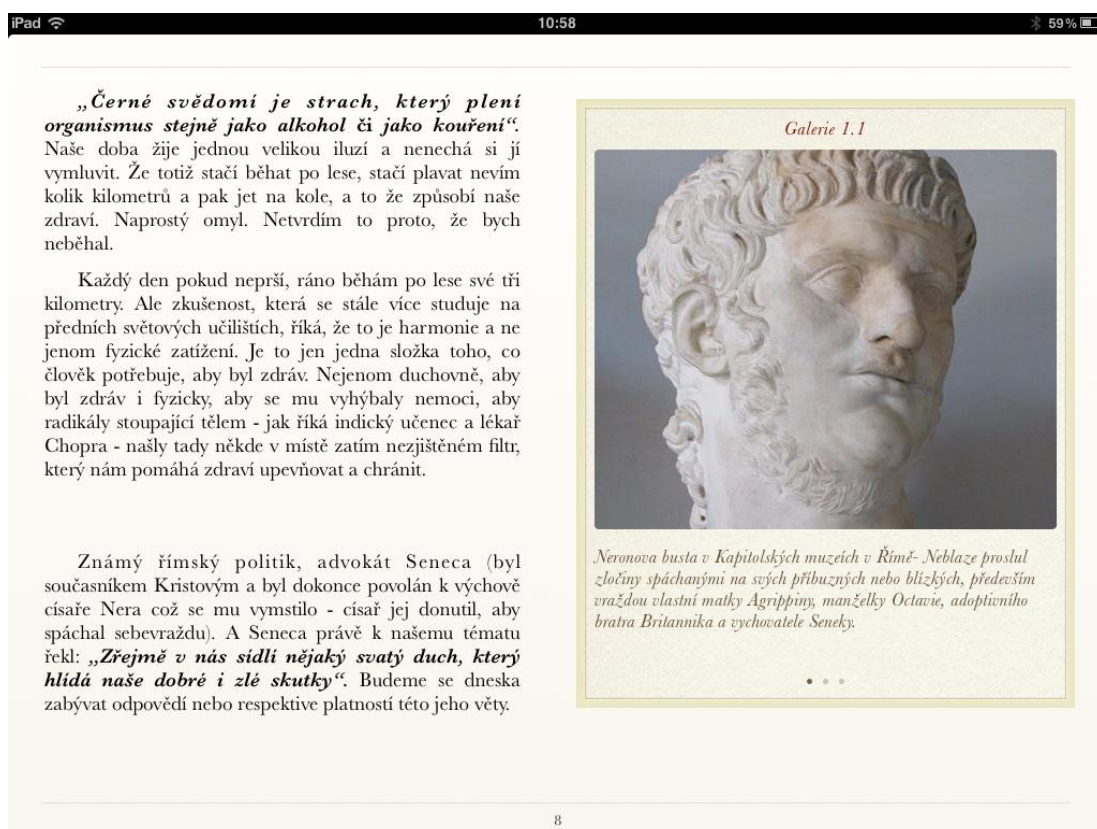
Obrázek 36: Ukázka z učebnice

Obrázek 37: Ukázka z učebnice, po žlutém rámečku následuje rozšíření učebnice

Obrázek 38: Video si můžete pustit i přes celou obrazovku

Obrázek 39: Další galerie

iPad 10:55 59%

třicítka nesmlouvavých vládců. Jak pod vládou této třicítky jeho Athény chřadly.

A tak se rozhodl, že se stane politikem. Ovšem brzy shledal hranice svého přání. První, nač geniální Platón přišel bylo, že v politice by se absolutně nemohl prosadit bez skupiny lidí, s ním stejně smýšlejících a jednajících – v tom vidíme zárodek příští politické strany - velké skupiny lidí, hájící zájmy určitých sociálních vrstev.

Zatímco ve svém prvním politickém závěru měl Platón naprostou pravdu, v druhém je to problematické. Platón totiž tvrdil, že záchranou pro obec může být jedině donutit moudré - tedy filozofy - k tomu, aby vládli.

Od doby Platóna sledovali sociální kritikové, zda jeho doporučení bylo správné. A závěr není jednoznačný. Postupem času se prosazují spíše lidé vůle, než lidé ctnostných idejí. Ale oni „tři naši moudří“ věděli, že člověk si

přináší na svět svůj rozkol, který často svým

Interaktivní 2.1 Platón

An interactive image of the philosopher Plato, showing him with a long white beard and a red robe. The image is framed with a light border and includes navigation controls at the bottom: a left arrow, a red square, and two numbered boxes (1 and 2), followed by a right arrow.

dílem a svým myšlením, nemůže překročit.

Platón poznal Sókrata, když mu bylo 20 let a žil s ním příštích 8 let. Vzhlížel k němu jako k autoritě, ke kapacitě a dějiny filozofie mají

18

Obrázek 40: Interaktivní obrázek s otázkou

iPad 10:55 59%

Úvod „Tři velikáni na úsvitu“

Dobrý den milí přátelé,

vítejte u pokračování našeho cyklu s názvem Etika - u jeho další části v prostředí, které je velmi krásné a možná se nám hodí i k některým našim tezím. Jsme hosty liberecké Botanické zahrady, nejstarší v České republice.

Obráz od Charlese Le Bruna znázorňující Alexandra a Póra během bitvy u Hydaspes

A simple grey arrow pointing to the right, indicating the location of the painting.

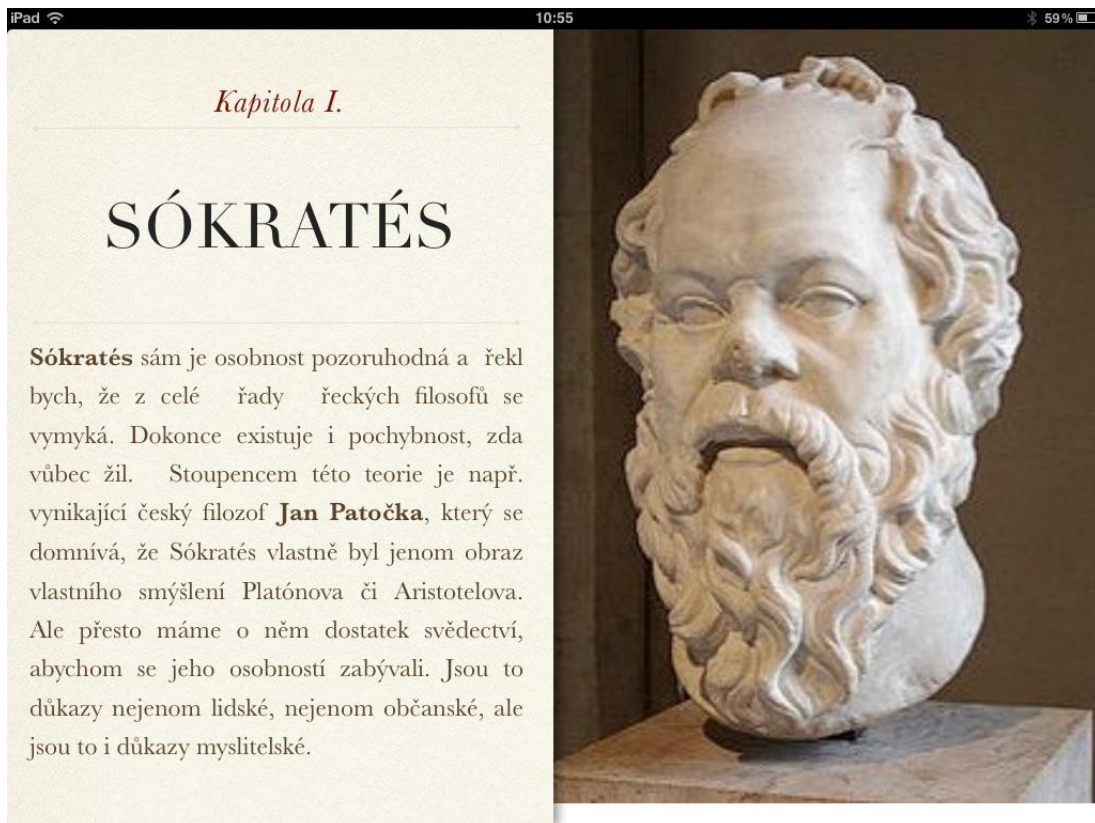
Úvod

Univerzita třetího věku
>> Vzdělávání seniorů
Etika jako výchova z krize společnosti
PhDr. Jan ŠOLC

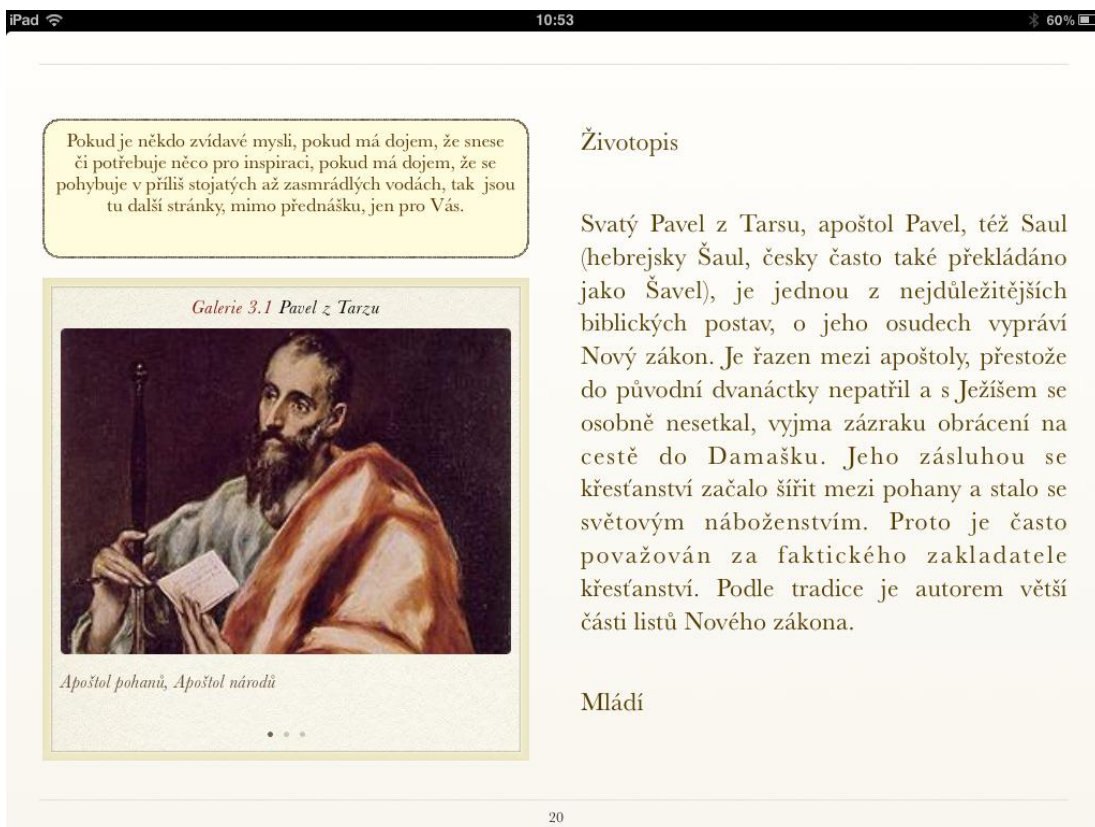
An interactive video player interface with a play button in the center. The text above the play button reads: 'Univerzita třetího věku', '>> Vzdělávání seniorů', 'Etika jako výchova z krize společnosti', and 'PhDr. Jan ŠOLC'.

A detailed painting depicting a battle scene, likely the Battle of Hydaspes, showing soldiers on horseback and on foot in a forested landscape.

Obrázek 41: Ukázka z učebnice

Obrázek 42: ukázka z učebnice

Obrázek 43: Doplnění učebnice

PŘÍLOHA 7. Komenský- Vše výchova

PŘEHLED VŠEVÝCHOVY.

VŠEVÝCHOVY	}	vstup,	poučující, co je Vše výchova a k čemu směřuje, kap.	I.		
		rozbor	}	vysvětlující požadavky na uni- versální	ukazující <i>nutnost, možnost a snad- nost</i> toho, aby lidé byli učeni	
					VŠICHNI	II.
					VSEMU	III.
					VŠESTRANNĚ	IV.
					ŠKOLY	V.
					KNIHY	VI.
					UČITELE	VII.
					vysvětlující podrobně provádění všeho po sedmi věkových stup- ních čili po sedmi školách,	
					rozuměj školu	
					1. ZROZENÍ	VIII.
					2. DĚTSTVÍ	IX.
					3. CHLAPECTVÍ	X.
					4. JINOŠTVÍ	XI.
					5. MLADOSTI	XII.
					6. MUŽNOSTI	XIII.
7. STÁŘÍ	XIV.					
8. SMRTI	XV.					
závěr,	ukazující přeblahodárné výhody takového zřízení	XVI.				

Obrázek 44: Přehled Vše výchovy dle Komenského